

ELIZABETA I

Begonja, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:655797>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

ELIZABETA I.

IVANA BEGONJA

Split, rujan 2023.

Odsjek za povijest
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

ELIZABETA I.

Studentica: Ivana Begonja

Mentor: prof. dr. sc. Josip Vrandečić

Split, rujan 2023.

Sadržaj

Uvod	1
1. Dinastija Tudor	2
2. Kralj Henrik VIII.	4
3. Ana Boleyn	8
4. Elizabeta I.	11
4.1. Djetinjstvo	13
4.2. Thomas Seymour	15
4.3. Smrt kralja Eduarda VI. i dolazak Marije Tudor na prijestolje	17
4.4. Vladavina Marije I. – Elizabetino zatočeništvo	19
5. Njezino kraljevsko visočanstvo, Kraljica Elizabeta I.	22
5.1. Elizabetina Vlada	24
5.2. Vjersko pitanje	26
5.3. Bračne ponude	29
5.4. Pobuna u Škotskoj	32
5.5. Problemi s Marijom, kraljicom Škotske	33
5.6. Španjolska armada	37
5.7. Pobuna u Irskoj	41
5.8. Puritanci	42
5.9. Ekonomska kriza	43
5.10. Uspon i pad grofa od Essexu	44
5.11. Zadnje godine života i smrt	47
6. Umjetnost u elizabetinskom dobu	50
7. Elizabetinsko kazalište	51
8. Obrazovanje u elizabetinskom dobu	52
9. Zaključak	53
10. Sažetak	54

11. Summary.....	55
12. Popis literature.....	56
15. Mrežni izvori	58
15. Popis slikovnih priloga.....	60

Uvod

Kraljica Elizabeta I. jedna je od najznačajnijih i najistaknutijih vladara engleske povijesti. Njezina vladavina bila je toliko duga i toliko značajna da se taj period još naziva i Elizabetansko doba.

Cilj ovog rada je detaljno i objektivno proučiti događaje koji su prethodili njenom dolasku na vlast i životu i djelovanju kraljice. U početku ovog rada dat će se kratki uvid o dinastiji Tudor, njenim članovima, a glavni fokus bit će na roditeljima Elizabete I., Henriku VIII. i Ani Boleyn. U nastavku će biti riječi o životu Elizabete od njenog rođenja do trenutka stupanja na prijestolje, o njenom odrastanju bez majke, o životu s pomajkom Katarinom Parr i njenim suprugom Thomasom Seymourom. Također, u nastavku ovog rada prikazat će se vladavina njenog brata Eduarda VI. i sestre Marije I. u čijem je zatočeništvu bila gotovo godinu dana. U središnjem i glavnom dijelu rada naglasak je stavljen na vladavinu Elizabete I.; a uz to je bilo potrebno spomenuti i vjerska previranja protestanata i katolika unutar Engleske te bračne ponude koje je Elizabeta tijekom cijelog svog života odbijala. U ovom dijelu bit će riječi o istaknutijim trenucima njene vladavine, kao što su pobuna u Škotskoj, problemi s Marijom, kraljicom Škotske, pobjeda nad Španjolskom armadom te pobuna u Irskoj. U radu će se ukratko predstaviti najopasniji protivnici Engleske crkve, puritanci. Na kraju ovog glavnog dijela predstavljen je grof od Essex, točnije njegov uspon i pad te Elizabetine zadnje godine života i smrt. Za kraj ovog rada istaknute su značajke obrazovanja i umjetnosti elizabetinskog doba.

1. Dinastija Tudor

Dinastija Tudor je engleska kraljevska dinastija podrijetlom iz Walesa koja je vladala Engleskom, Irskom i Walesom od 1485. do 1603. godine.¹ Engleskoj je dala pet monarha. Prvi je bio Henrik VII., zatim Henrik VIII., Eduard VI., Marija I. te šesta i posljednja vladarica dinastije Tudor, Elizabeta I. Podrijetlo obitelji Tudor može se pratiti sve od 13. stoljeća, a dobar položaj dinastije uspostavio je Velški pustolov, Owen Tudor, koji se borio na strani kuće Lancaster u Ratu ruža. Oženio se s Katarinom Valois, udovicom kralja Henrika V., iz kuće Lancaster. Njihov sin Edmund, grof Richmonda te polubrat kralja Henrika VI. vjenčao se s Margaretom Beaufort, koja je kao praunuka Ivana od Gaunta, sina kralja Eduarda III., imala udaljeno pravo na prijestolje, kao pripadnica kuće Lancaster. Njihov sin Henrik Tudor 1485. godine vodio je invaziju protiv kralja Rikarda III. iz dinastije York te ga je porazio kod Bosworthskog polja. Henrik Tudor, poznatiji je kao Henrik VII., zahtijevao je prijestolje po nasljednom pravu i Bogom danoj pobjedi kod Bosworthskog polja, a svoje pravo ojačao je vjenčanjem s Elizabetom, kćeri kralja Eduarda i nasljednicom kuće York. Ruža Tudora simbolizirala je jedinstvo kuće Lancaster i York. Crvena ruža Lancastera je nadređena bijeloj, kuće York.² Kralj Henrik VII. imao je osmero djece, no samo četvero je preživjelo djetinjstvo. Njegov najstariji sin Artur, kao prvorodenac polagao je najveće pravo na prijestolje. Artur se vjenčao Katarinom Aragonskom, španjolskom princezom, čime je ojačan položaj i prestiž Engleske na međunarodnom planu. Artur je 1502. godine preminuo od neutvrđene „bolesti znojenja“, što je stavilo Henrika VII. u težak položaj jer nije imao nasljednika koji je dovoljno star da preuzme prijestolje. Mlađi sin Henrika VII. imao je tek deset godina kad mu je brat preminuo.³ Sedam godina nakon smrti princa Artura, preminuo je kralj Henrik VII., a naslijedio ga je njegov mlađi sin Henrik VIII. Dolaskom na prijestolje od njega su se očekivale velike stvari.⁴

¹ „Tudor“. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=62624>. (Pristupljeno 3. kolovoza 2023.)

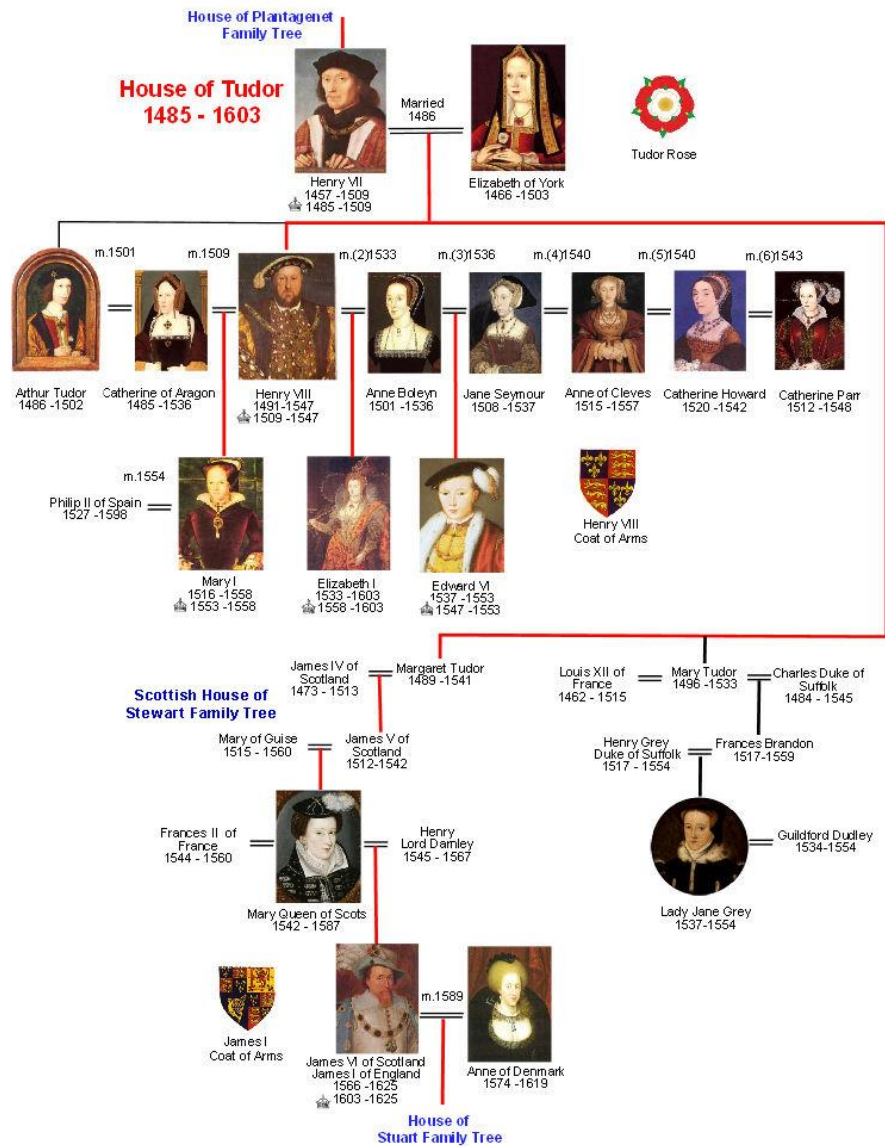
² Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. "House of Tudor." *Encyclopedia Britannica*, 28. travnja 2023.

<https://www.britannica.com/topic/House-of-Tudor>. (Pristupljeno 3. kolovoza 2023.)

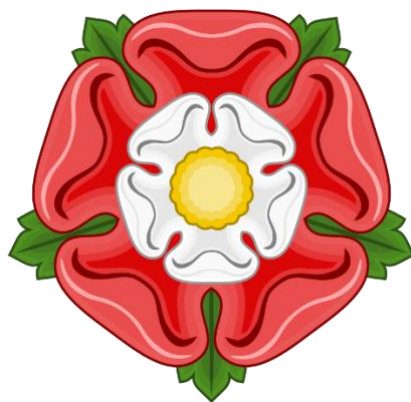
³ „King Henry VII“ *Royal Museums Greenwich*, <https://www.rmg.co.uk/stories/topics/henry-vii-where-was-he-born-how-did-he-die> (Pristupljeno 3. kolovoza 2023.)

⁴ Elton, G. R. i Morrill, . John S.. "Henry VIII." *Encyclopedia Britannica*, 30. lipnja 2023.

<https://www.britannica.com/biography/Henry-VIII-king-of-England>. (Pristupljeno 3. kolovoza 2023.)

Slika 1. Obiteljsko stablo dinastije Tudor

Slika 2. Ruža Tudora

2. Kralj Henrik VIII.

Henrik VIII. je drugi sin Henrika VII. i Elizabete, kćeri Eduarda IV. Nakon smrti svog starijeg brata Artura 1502. godine, Henrik je postao nasljednikom prijestolja.⁵ Henrik je opisivan kao sposoban latinist, filozof i glazbenik. Znao je tečno pričati i pisati na španjolskom, francuskom te njemačkom jeziku.⁶

Henrik VII. je preminuo 21. travnja 1509. godine, a naslijedio ga je Henrik VIII., tada osamnaestogodišnjak.⁷ Henrik VII. je želio održati dobre, prijateljske odnose s Španjolskom, pa je princ Henrik, uz papino dopuštenje, zaručen za Katarinu Aragonsku, udovicu njegova starijeg brata Artura. Nakon smrti Henrika VII., princ Henrik je postao kralj te se 11. lipnja vjenčao Katarinom Aragonskom, a 24. lipnja 1509. godine u Wesminsterskoj opatiji okrunjen je za kralja Henrika VIII. Henrik je u mladosti bio visok, atletske građe, riđokos te impozantan. Bio je izvrstan jahač i strijelac, a bavio se poezijom i glazbom te je njegovo znanje teologije bilo vrlo impresivno.⁸

Mladi kralj je dolaskom na vlast odmah poduzeo mjere za koje je mislio da će mu donijeti popularnost. Naime, dao je uhititi najomraženije sakupljače poreza i kazna njegovog oca, Richarda Empsona i Edmunda Dudleya. Oni su optuženi za veleizdaju, odvedeni u Londonski toranj, a godinu kasnije su pogubljeni.⁹ Henrikovo zanimanje za vanjske poslove navelo ga je da imenuje ministre od povjerenja koji će se baviti svakodnevnim poslovima vlade. Glavni među ministrima bili su William Warham (nadbiskup Canterburyja), Thomas Howard (rizničar), biskup Richard Foxe, a 1514. godine i Thomas Wolsey. U lipnju 1513. godine Henrik je predvodio invazijske snage prema Calaisu, a u to vrijeme je Jakov IV., kralj Škotske, krenuo u invaziju Engleske, no poražen je i ubijen u bitci kod Floddena. Henrik je bio uspješan u Therouanneu i Tournaiu, a posebice u bitki kod Guinegata. U pregovorima o primirju, jedan od uvjeta je bio udaja Henrikove sestre Marije za kralja Francuske Luja XII., dva mjeseca nakon vjenčanja Luj XII. je preminuo. Godine 1519. preminuo je Maximilian I., car Svetog Rimskog Carstva. Henrik ga je namjeravao naslijediti, a na mjesto pape postaviti Wolseyja. Na Henrikovu žalost, Maximiliana I. naslijedio je još jedan Habsburgovac, Karlo V. Jedan od najbitnijih

⁵ Morrill, J. S. i Elton, . Geoffrey R.. "Henry VIII". *Encyclopedia Britannica*, 1. rujna 2023.

<https://www.britannica.com/biography/Henry-VIII-king-of-England>. (Pristupljeno 6. kolovoza 2023.)

⁶ Patrick Fraser Tytler, *Life of King Henry the Eighth*. Edinburgh: Oliver & Boyd, 1837., 14.

⁷ Hall, Edward. *Henry VIII, VI: The Lives Of Kings*. London : T.C. & E.C. Jack, 1904., 1.

⁸ Cartwright, Mark. „Henry VIII of England“. *World History Encyclopedia*, 9. travnja 2020.

https://www.worldhistory.org/Henry_VIII_of_England/ (Pristupljeno 6. kolovoza 2023.)

⁹ Crofton, Ian. *The Kings and Queens of England*. London: Quericus, 2006., 129.

događaja u Europi koji je uvelike utjecao na Englesku bilo je djelovanje reformista Martina Luthera, koji je napadao Rimokatoličku crkvu i papinstvo. Henrik je tad napisao knjige u kojima brani papu te je radi toga od strane pape Lava X. bio nazvan „braniteljem vjere“.¹⁰

Henrik je želio dobiti nasljednika. S Katarinom Aragonskom dobio je šest djece, no samo je Marija preživjela rano djetinjstvo. Katarina je 1526. godine imala četrdeset godina te je bilo očito da neće dobiti sina. Henrik je bio zabrinut oko nasljedstva te se želio rastati s Katarinom. Kao razlog rastave naveo je da je zgriješio protiv Crkve vjenčavši se s bratovom udovicom, iako je tad dobio dopuštenje od Pape za brak. Henrik je 1519. godine dobio izvanbračnog sina s Elizabetom Blount, Henrika Fitzroya, kojeg je počeo smatrati svojim mogućim nasljednikom. Henrik se 1527. godine počeo zanimati za Anu Boelyn, sestru Marije Boleyn, koja mu je bila ljubavnica. Henriku je s rastavom pomagao kardinal Thomas Wolsey, koji je tražio od pape Klementa VII. poništenje braka. Papa Klement VII. je odugovlačio sa svojom odlukom, a za to vrijeme mnogo se zemalja odvojilo od Rima i približilo luteranstvu. Thomas Walsey nije uspio napredovati, ubrzo je izgubio svoju moć i utjecaj te je uhićen 1530. godine. Novi Henrikov savjetnik bio je Thomas Cromwell, koji ga je savjetovao za prekid odnosa s Rimom i za Zakon o vrhovništvu, koji je Henrika proglasio poglavarom Engleske crkve. Henrik je stoga imao moć izbora biskupa i nadbiskupa. Novim nadbiskupom Canterburyja postao je Thomas Cromwell, koji je u svibnju 1533. godine poništio brak Henrika i Katarine Aragonske. Henrik se u siječnju iste te godine, prije poništenja braka, potajno vjenčao s Anom Boleyn, koja je tad bila trudna. Ana Boleyn mu je rodila kćer, buduću kraljicu Elizabetu I. Njihov brak nije dugo potrajao, a Henrik je i dalje bio bez muškog nasljednika. Henrik je optužio Anu za preljub, incest s vlastitim bratom, vještice, pa i pokušaj ubojstva. Ana je pogubljena 1536. godine, a iste te godine umro je i Henrikov nezakoniti sin Henrik Fitzroy.¹¹ Jedanaest dana nakon smaknuća Ane Boleyn, Henrik se vjenčao s Jane Seymour. Henrik je 1537. godine dobio sina, no brak nije dugo trajao jer je Jane preminula dvanaest dana nakon poroda.¹² Henriku je smrt njegove supruge teško pala, no morao se baviti podignutim ustankom na sjeveru, zvanim „Hodočašće Milosti“. Mnogi katolici su tražili povratak Rimskoj crkvi. Više od dvjesto pobunjenika je ubijeno. Henrik je, kako bi uvjerio svoje katoličke podanike, objavio Zakon šest članaka 1539. godine koji je potvrdio doktrine naslijeđene iz Rima. Svi kraljevi neistomišljenici bili su smaknuti, a neki od njih su bili i Thomas More i biskup Ivan Fisher. Sljedeća meta bili su

¹⁰ Constantino, Maria. *The Kings and Queens of England and Scotland*. Bideford, Devon : Kerswell Books, 2010., 117-118.

¹¹ *Isto*, 118-121.

¹² Ives, Eric. William. *Henry VIII*. Oxford ; New York : Oxford University Press, 2007., 58.

samostani, koji su se obogatili i ojačali, kralj ih je 1539. godine dao raspustiti i zaplijeniti svu njihovu imovinu.¹³ Tri godine nakon smrti Jane Seymour, kralj Henrik vjenčao se s Anom Klevskom. Henrik je poslao slikara Hansa Holbeina u Njemačku da naslika portrete dviju sestara mladog vojvode od Clevesa. Thomas Cromwell prešutio je kralju Henriku neke stvari o Ani jer je želio savez. Kad ju je Henrik vidio uživo bio je razočaran njenim izgledom te se protivio vjenčanju, no kako je ugovor već potpisan to nije bilo moguće, a i Engleskoj je bio potreban savez sa strateški smještenim Clevesom. Vjenčanje se održalo 6. siječnja 1540. godine. Henrikovo mišljenje o Ani nije se promijenilo nakon vjenčanja.¹⁴ Henrik je tražio Thomasa Cromwella da ga izvuče iz braka, no Thomas je odugovlačio s tim jer nije znao što mu je činiti. Nije prošlo ni dva mjeseca nakon toga, kad je kapetan straže prekinuo sastanak kraljevskog vijeća i uhitio Thomasa Cromwella, koji je optužen za izdaju i ubijen 28. srpnja 1540. godine. Ne može se sa sigurnošću reći zašto je do toga došlo, no jedan od mogućih razloga bio je to što nije izvukao Henrika iz braka s Anom Klevskom. Njihov brak trajao je šest mjeseci, a 7. srpnja 1540. godine proglašen je nevažećim.¹⁵ Nedugo nakon poništenja svog četvrtog braka, u srpnja 1540. godine, Henrik se vjenčao s devetnaestogodišnjom Katarinom Howard. Ni ovaj brak nije dugo trajao jer je Katarina optužena za preljub i izdaju te pogubljena u veljači 1542. godine.¹⁶ Henrik se 1543. godine vjenčao za udovicu Katarinu Parr, svoju šestu i posljednju suprugu.¹⁷ U sljedećim godinama Henrik je odlučio u slučaju da njegov sin Eduard ne bude imao muškog nasljednika, da će ga naslijediti Marija, a onda ako to bude potrebno i Elizabeta. Henrikovo zdravlje se počelo naglo pogoršavati te se zbog rana na nogama i pretilosti morao kretati u posebno osmišljenim kolicima. Kralj Henrik VIII. preminuo je 1547. godine. Pokopan je u Windsoru, pokraj svoje treće supruge, Jane Seymour, koja mu je rodila nasljednika.¹⁸

¹³ Constantino, M. *The Kings and Queens of England and Scotland*, 121.

¹⁴ Dwyer, Frank. *Henry VIII*. New York: Chelsea House, 1988., 92.

¹⁵ *Isto*, 94.

¹⁶ Constantino, M. *The Kings and Queens of England and Scotland*, 121.

¹⁷ Williams, Brian. *The life and world of Henry VIII*. Oxford: Heinemann Library, 2002., 27.

¹⁸ Constantino, M. *The Kings and Queens of England and Scotland*, 121.

Slika 3. Hans the Younger Holbein, *Portret Henrika VIII.*, 1540. godina

3. Ana Boleyn

Ana Boleyn druga je supruga kralja Henrika VIII. i majka kraljice Elizabete I.¹⁹ Rođena je 1507. godine, dvije godine prije nego što je Henrik VIII. stupio na prijestolje.²⁰ Njen otac bio je grof Wiltshirea i Ormoda. Dio svog djetinjstva provela je u Francuskoj, a 1522. godine vratila se u Englesku gdje je živjela na dvoru kralja Henrika VIII. Trebala se udati za grofa Henrika Pencyja, no kralj Henrik VIII. je to spriječio jer se i on sam zaljubio u nju. Kralj Henrik VIII. tražio je poništenje braka s Katarinom Aragonskom kako bi se mogao vjenčati s Anom Boleyn što je dovelo do njegovog raskida s Rimokatoličkom crkvom i do same Engleske reformacije. Ana i Henrik su se tajno vjenčali 25. siječnja 1533. godine, a u rujnu iste te godine rodila je buduću kraljicu Engleske, Elizabetu I.²¹ Ana, kao nova žena kralja Henrika VIII., okrunjena je u subotu, 1. lipnja 1533. godine²², kad je bila u šestom mjesecu trudnoće.²³ Ana je 7. rujna rodila kćer Elizabetu I., iako je većina stručnjaka predviđala muško dijete. Rođenje kćeri razočaralo je roditelje, jer su se nadali sinu. Rođenje Elizabete je možda povezalo Anu i Henrika VIII., no oslabilo je Anin položaj u očima svijeta. Prije braka gledalo ju se kao utjelovljenje nade da će Engleska dobiti muškog nasljednika, a dok je bila trudna i dalje je postojala nada da će ispuniti ta očekivanja i roditi nasljednika. Kako je rodila kćer, put prema osiguranju trona je bio puno teži. Da je rodila sina imala bi sigurnost, a njezin brak bio bi prihvaćen u političkom životu. Rođenje kćeri osiguralo je da Ana i dalje bude pod pritiskom neprijatelja. Katarina Aragonska uspjela se oduprijeti takvoj degradaciji sebe i svoje kćeri jer je imala snažne veze s Habsburgovcima. Ana, za razliku od nje, nije imala takvu zaštitu. Rođenjem kćeri, Marija (kćer kralja Henrika VIII. i Katarine Aragonske) i dalje je imala pravo na prijestolje, a samim time što je starija od Elizabete bila je puno jači kandidat za moguću nasljednicu. Umjesto da se frakcija stabilizira brakom, krunidbom i rođenjem princa, rođenje kćeri još ju je više oživjelo i produžilo nestabilnost.²⁴ Zbog svog bahatog ponašanja Ana je postala nepopularna na dvoru. Kralj Henrik je ubrzo izgubio interes za nju te se počeo družiti s drugim ženama, a jedino što je moglo spasiti brak bilo je rođenje muškog nasljednika. Ana je 1534. godine imala spontani

¹⁹ Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. "Anne Boleyn". *Encyclopedia Britannica*, 26. lipnja 2023. <https://www.britannica.com/biography/Anne-Boleyn>. (Pristupljeno 6. kolovoza 2023.)

²⁰ Benger, Ogilvy, Elizabeth. *Memoirs of the Life of Anne Boleyn, Queen of Henry VIII*. Philadelphia : A. Hart, late Carey and Hart, 1850., 27.

²¹ Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. "Anne Boleyn".

²² Ives, Eric. William. *The life and the death of Anne Boleyn: „The most happy“*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd., 2004., 172.

²³ *Isto*, 178.

²⁴ *Isto*, 184-186.

pobačaj.²⁵ U braku je došlo do velikih tenzija, a ponajviše zbog kraljeve kćeri Marije. Iako je kralj zahtijevao od nje da prizna Anu i Elizabetu, ona je to odbila. Marija je postala popularna u narodu te se nevjernost kralju nije smatrala kao nevjernost jer se podržavalo njegovu zakonitu nasljednicu, a ona je postala fokus svih onih koji nisu voljeli Anu. Za kralja Henrika VIII. njezino ponašanje bilo je čista neposlušnost te je stavio veliki pritisak na nju da prizna Anu i Elizabetu. Marija je bila odvojena od svoje majke, izolirana od svih svojih prijatelja, sluga i ignorirana od svog oca. Za ovo je sva krivnja stavljena na Anu, a Marija je pravu istinu saznala tek nakon Anine smrti. Marija nije htjela priznati Elizabetu te je time nametnula svoje pravo da bude prijestolonasljednica.²⁶ Dio nezadovoljstva prema Ani bio je potaknut nezadovoljstvom kraljevom poreznom politikom i politikom prema Crkvi.²⁷ Ana je ponovno zatrudnjela 1535. godine,²⁸ no 29. siječnja 1536. godine imala je spontani pobačaj, a vjeruje se da je nosila sina. Ubrzo su počele priče o deformiranom fetusu te kako je do toga došlo zbog preljuba roditelja, što su htjeli prebaciti kraljici da je bila nevjerna kralju. Čak se pričalo da je vještica. Njen gubitak djeteta je bila prekretnica prema tragediji.²⁹ U to vrijeme kralj je postao sve bliži sa Jane Seymour. Seymouri su bili u savezu s konzervativcima, a Jane je imala zadatak da okrene Henrika protiv Ane.³⁰ Došlo je do sukoba Ane i Thomasa Cromwella radi zakona o zapljeni imovine engleskih samostana. Ana je htjela da se sredstva stečena zapljenom ulože u obrazovanje i druge dobrotvorne svrhe jer je značajan dio bogatstva samostana upravo stigao iz dobrotvornih donacija tijekom stoljeća. Cromwellu je bilo u interesu iskoristiti zaplijenjeno bogatstvo za vraćanje kraljevskih dugova, modernizacije infrastrukture i vojske, a kralj će sa zaplijenjenom zemljom moći raditi što hoće.³¹ Nisu se slagali ni oko vanjske politike, Cromwell koji je bio jako dobro povezan s londonskom trgovačkom klasom, bio je žestoko pro-Imperijalan, dok je Ana bila pro-Francuska.³² Cromwell je htio uništiti kraljevo povjerenje u Anu da bi prvenstveno osigurao vlastiti položaj i moć te je kraj Aninog utjecaja trebao biti konačan i temeljit. Cromwellu se plan bazirao na tome da Ana bude optužena kao preljubnica, potajno nelojalna kralju te promiskuitetna. Treba naglasiti da se Cromwell ne bi usudio djelovati bez da ima kraljev autoritet iza sebe, jer je ovo bio postupak koji se dirao u kraljevo

²⁵ Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. "Anne Boleyn".

²⁶ Ives, E., Williams. *The life and the death of Anne Boleyn: „The most happy“*, 198.

²⁷ *Isto*, 200.

²⁸ *Isto*, 293.

²⁹ *Isto*, 296-198.

³⁰ *Isto*, 303-304.

³¹ Ives, E., Williams. *The life and the death of Anne Boleyn: „The most happy“*, 308-309.

³² Starkey, David. *Six Wives: the queens of Henry*. London: Vintage, 2004., 554.

dostojanstvo.³³ Kralj Henrik VIII. ju je 2. svibnja 1536. godine dao predati u Londonski toranj, a optužio ju je za preljub, pa čak i incest s vlastitim bratom.³⁴ Ana je proglašena krivom za izdaju, a ne za preljub, iako je potkopavanje kraljevog dostojanstva dio uvjerljive optužbe da se Ana okrenula protiv svog muža.³⁵ Dana 19. svibnja jednoglasno je osuđena od strane ravnopravnog vijeća te joj je odrubljena glava. Mala je vjerojatnost da je Ana bila kriva za ono što je optužena te je vjerojatnije da je bila samo žrtva tadašnjih dvorskih spletkarenja.³⁶

Slika 4. Nepoznati slikar, *Portret Ane Boleyn*, 1530-1536. godine

³³ Cunningham, Dr. Sean. „How to kill a queen? Preparing for the execution of Anne Boleyn in May 1536“. *The National Archives*, 25. studenog 2020. <https://blog.nationalarchives.gov.uk/how-to-kill-a-queen-preparing-for-the-execution-of-anne-boleyn-in-may-1536/> (Pristupljeno 6. kolovoza 2023.)

³⁴ Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. "Anne Boleyn".

³⁵ Cunningham, Dr. S. „How to kill a queen? Preparing for the execution of Anne Boleyn in May 1536“.

³⁶ Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. "Anne Boleyn".

4. Elizabeta I.

Elizabeta I., (rođena 7. rujna 1533. godine, Greenwich, Engleska – umrla 24. ožujka 1603. godine, Richmond, Surrey) još nazivana Kraljica djevica i Dobra kraljica Bess, bila je kraljica Engleske od 1558. godine sve do svoje smrti 1603. godine. Period njezina vladanja zove se i Elizabetansko doba. U tom razdoblju Engleska se afirmirala kao značajna europska sila u trgovini, politici te umjetnosti.³⁷ Vrijeme njezina vladanja još se zove i „Zlatno doba“ Engleske.³⁸ Za svog života bila je kontroverzna figura. Za svoje lojalne protestantske podanike bila je „dragocjen dragulj“ Engleskog kraljevstva, koju je Bog smatrao „svojim okom“, a za njene katoličke neprijatelje bila je „ova žena omražena od Boga i ljudi“, „najveća sramota svog spola i kraljevskog imena“.³⁹ Iako su njenom kraljevstvu prijetile vrlo ozbiljne unutarnje podjele, njena oštroumnost i hrabrost nadahnula je gorljivo izražavanje odanosti te je pomogla ujedinjenju nacije protiv stranih neprijatelja. Iako Elizabeta nije imala apsolutnu moć, čvrsto je držala do svog prava da donosi kritične odluke te određuje glavne politike Engleske crkve i države. Rijetkost je kolektivnom životu cijele ere dati tako jak osobni pečat, pa se druga polovica 16. stoljeća s razlogom zove Elizabetinsko doba.⁴⁰ Ostavila je veći trag na pamćenje svijeta nego bilo koji drugi monarh u engleskoj povijesti. Na kraju je dobila osobno poštovanje svojih prijatelja, ali i neprijatelja. Vodila je Englesku od samih početaka do stjecanja statusa velike sile. Unatoč neodobravanju njenog spola, uspostavila je i održala svoju moć, izgradila karijeru i svoj vlastiti život te se odbila podrediti muškarcu.⁴¹

³⁷ Greenblatt, Stephen. J. i Morrill, John S.. "Elizabeth I". *Encyclopedia Britannica*, 2. lipnja 2023.

<https://www.britannica.com/biography/Elizabeth-I>. (Pristupljeno 8. kolovoza 2023.)

³⁸ Cartwright, Mark. „Elizabeth I of England“. *World History Encyclopedia*, 8. kolovoza 2020.

https://www.worldhistory.org/Elizabeth_I_of_England/ (Pristupljeno 8. kolovoza 2023.)

³⁹ Ridley, Godwin. Jasper. *Elizabeth I: The Shrewdness of Virtue*. New York: Viking Penguin Inc., 1988., xi.

⁴⁰ Greenblatt, S. J. i M. John S.. "Elizabeth I".

⁴¹ Thomas, Jane. Resh. *Behind the Mask: The life of Queen Elizabeth I*. New York: Clarion Books, 1998., 1.

Slika 5. Nepoznati slikar, *Kraljica Elizabeta I.*, 1575. godina

4.1. Djetinjstvo

Kraljica Elizabeta I. rođena je u Greenwichu 7. rujna 1533. godine, između tri i četiri sata popodne.⁴² Ona je jedino zajedničko dijete kraljice Ane Boleyn i kralja Henrika VIII. Oboje su bili razočarani rođenjem kćeri, jer su očajnički htjeli i u potpunosti očekivali rođenje princa, nasljednika. Proslave koje su planirane za rođenje djeteta bile su prigušene, a dvoboji koji su bili organizirani odmah su otkazani. Vrijeme rođenja Elizabete i njen spol su stavili u pitanje njen legitimitet za vrijeme njenog života i kasnije. Za rimokatolike ona je bila vanbračno dijete, nelegitimno, dijete preljubnika. Za njih je Henrikov drugi brak bio lažan jer je on i dalje bio u braku s njegovom prvom ženom Katarinom Aragonskom. I oni koji su smatrali njegov drugi brak legitimnim, imali su sumnje oko datuma kad je Elizabeta začeta i kad se rodila. Elizabeta je rođena sedam i pol mjeseci nakon što su se njezini roditelji vjenčali, što bi značilo da je ona plod bigamije ili nezakonitog braka.⁴³

Krštenje Elizabete održano je tri dana nakon njezina rođenja, 10. rujna 1533. godine. Iako je kralj bio razočaran spolom djeteta, svejedno ju je proglasio nasljednicom prijestolja. Tri mjeseca nakon rođenja, Elizabeta je, prema kraljevskoj tradiciji, odvojena od svojih roditelja i odvedena iz palače. Elizabeta je premještena u Hatfield, palaču smještenu sjeverno od Londona koju je Henrik pripremio za njegovu kraljevsku djecu. Elizabetina odgajateljica bila je dama Margareta Bryan. Kraljica je imala malu ulogu u Elizabetinom odgoju. Elizabeta je vrlo rijetko viđala svoje roditelje, koji bi ponekad posjetili Hatfield, a na Božić bi ona i njena sestra Mary dolazile u Greenwich. Kroz sljedeće tri godine odnos Ane i Henrika je zahladio. Ana je i dalje pokušavala Henriku roditi nasljednika, no neuspješno. Zbog toga je odnos zahladio, a Henrik je odlučio da bi mu treća žena mogla podariti sina. Henrik je pokrenuo razne kriminalne optužbe protiv Ane, koja je osuđena i ubijena 19. svibnja 1536. godine.⁴⁴ Elizabeta je ostala bez majke s nepune tri godine.⁴⁵

Kralj je oduzeo Elizabetino pravo na prijestolje, a ona više nije bila princeza. Kralj i njegovo vijeće nakon toga počeli su ignorirati Elizabetu. Dvanaest dana nakon pogubljenja kraljice Ane, Henrik se vjenčao s Jane Seymour, a već sljedeće godine rodila mu je nasljednika. Jane je devet dana nakon poroda umrla. Njihov je sin Eduard, kao i Marija i Elizabeta,

⁴² Creighton, Mandell. *Queen Elizabeth*. London, New York, Bombay: Longmans, Green and co., 1899., 1.

⁴³ Doran, Susan. *Queen Elizabeth I*. New York: New York University Press, 2003., 8.

⁴⁴ Weatherly, Myra. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*. Minneapolis, Minn. : Compass Point Books, 2006. 19-22.

⁴⁵ Abbott, Jacob. *History of Queen Elizabeth*. New York: Harper & Brothers, 1877., 39.

premješten u Hatfield. Elizabetina odgajateljica sad je postala odgajateljica princa Eduarda, a nju je zamijenila Katarina Champernowne. Katarina je postala njena guvernanta koja ju je učila zemljopis, povijest, matematiku i astronomiju, kao i ostale stvari koje bi kraljevske dame trebale znati (šivanje, jahanje konja, plesanje...). Elizabeta je kroz svoje rano djetinjstvo imala četiri pomajke, a na njezin život najviše je utjecala Katarina Parr, posljednja žena njenog oca. Kraljica Katarina Parr dovela je svu Henrikovu djecu u Greenwich, da žive s njima. Djeca su dobila najbolje obrazovanje, Katarina je na dvor dovela najbolje učitelje iz Engleske. Grčki i latinski učenjaci, poput Williama Grindala i Rogera Aschama, Elizabeti su predavali povijest, filozofiju, govor, francuski, španjolski i talijanski. Katarina je zahtijevala da Elizabeta dobije najbolje moguće obrazovanje. Tri godine nakon što su se djeca preselila u Greenwich, umro je njihov otac, kralj Henrik VIII. (28. siječnja 1547. godine). Prije nego li je umro, kralj je imenovao šesnaest skrbnika da vode brigu o njegovom sinu Eduardu. Jedan od skrbnika bio je Eduard Seymour, brat Jane Seymour.⁴⁶

Slika 6. Nepoznati slikar, *Portret Katarine Parr*, 1545. godina

⁴⁶ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England.*, 22-30.

4.2. Thomas Seymour

U vrijeme smrti svog oca, Elizabeta je boravila u svojoj rezidenciji u Entfieldu. Vijesti o smrti svog oca saznala je dan nakon, u prisustvu svog brata, koji je nakon vijesti otputovao u London. Elizabeta, kao ni Marija, nije prisustvovala pogrebu ni krunidbi brata. Elizabeta i Marija su od svog oca naslijedile 3 000 funti godišnje sve do svog braka, kad će svaka od njih dobiti 10 000 funti za miraz. Kralj Henrik specificirao je uvjet ako se bilo koja od njegovih kćeri uda bez odobrenja kraljevog vijeća, kojeg je postavio da vlada do Eduardove punoljetnosti, izgubila bi pravo na nasljedstvo. Kraljeva zabrinutost za vjenčanja kćeri bila je opravdana jer nedugo nakon njegove smrti, ujak novog kralja, lord Thomas Seymour, da bi ispunio svoje ambicije i učinio se što utjecajnijim na kraljevom dvoru, planirao se vjenčati s jednom od kćeri preminulog kralja. Takav brak nikad ne bi dobio odobrenje regentskog vijeća, kojim je dominirao njegov stariji brat i zakleti rival Eduard Seymour, vojvoda od Somerseta i lord zaštitnik. Lord Thomas Seymour zato se sredinom travnja 1547. godine oženio udovicom kralja Henrika VIII., Katarinom Parr. Tada trinaestogodišnja Elizabeta otišla je živjeti sa svojom pomajkom Kraljicom Katarinom u njenu kuću u Chelsea u travnju 1547. godine. Nedugo nakon pridružio im se Thomas Seymour. Ubrzo su se počele širiti glasine da u kućanstvu Seymoura nije sve kako treba biti. Naime, činilo se da Thomas Seymour pokazuje neprimjerenu pažnju prema mladoj princezi Elizabeti. Katarina Parr je u svibnju 1548. godine poslala Elizabetu u Cheshunt u Hertfordshireu, da živi u kućanstvu Anthony Dennyja, čija je žena sestra Kat Ashley, Elizabetine guvernante. Katarina Parr je rodila 30. kolovoza 1548. godine, no pet dana kasnije je preminula, a dijete je živjelo samo par dana duže.⁴⁷

Nedugo nakon smrti svoje žene i djeteta, Thomas Seymour je tražio dopuštenje kraljevskog vijeća za brak s Elizabetom. Nakon što mu je zahtjev odbijen, počeo je spletkariti protiv svog brata i protiv kralja. Planovi su mu propali kad je uhvaćen ispred sobe mladog Eduarda s pištoljem u ruci. Optužen je za veleizdaju i odveden u Londonski toranj. Kat Ashley također je bila optužena pod sumnjom da je pomagala Thomasu. Elizabetu se sumnjičilo da je bila sudionik u zavjerama. Ona je nijekala da je imala ikakve veze sa zavjerama, no znala je za njegove planove o vjenčanju i da je Kat Ashley mislila da je to dobra ideja. Elizabeta je pisala pisma Eduardu Seymouru, lordu zaštitniku, proglašavajući svoju nevinost. Suđenje je trajalo osamnaest mjeseci, a za to vrijeme je kralj Eduard zabranio Elizabeti dolazak na sud. Thomas Seymour je pogubljen, a Elizabeta i Kat Ashley su oslobođene. Nedugo nakon pogubljenja

⁴⁷ Doran, Susan. *Queen Elizabeth I*, 24-25.

Thomasa, Eduard Seymour optužen je za izdaju kralja i pogubljen, a njegovo mjesto lorda zaštitnika preuzeo je John Dudley, vojvoda Northumberlanda. ⁴⁸

Slika 7. Nicolas Denisot, *Portret Thomasa Seymoura*, 1547. godina

⁴⁸ Price-Groff, Claire. *Queen Elizabeth I*. San Diego, CA: Lucent Books, 2001., 24-25.

4.3. Smrt kralja Eduarda VI. i dolazak Marije Tudor na prijestolje

John Dudley, vojvoda Northumberlanda, postavio je kralja Eduarda VI., koji je tad imao samo četrnaest godine, kao jedinog koji može naslijediti moći i ovlasti kralja Henrika VIII. Northumberland je to napravio iz svoje koristi, jer je Eduard bio maska iza koje je on kontrolirao vladu. Mjere koje su poduzeli Northumberland i Somerset za konsolidaciju engleske reformacije slagale su se s Eduardovom privrženosti protestantizmu.⁴⁹ Kada je Elizabeta imala osamnaest godina, kralj Eduard teško se razbolio.⁵⁰ Početkom veljače 1553. godine zarazio se grozničavom prehladom.⁵¹ Kako je surađivao s Northumberlandom, Eduard je odlučio isključiti svoje polusestre iz nasljeđivanja, a odlučio je staviti Northumberlandovu snahu i njezine muške nasljednike u izravnu liniju za prijestolje.⁵² Northumberland je dogovorio brak između Jane Gray (nećakinja Henrika VIII.) i svog sina kako bi on imao svu moć kad ona dođe na prijestolje. Eduard je umro 6. srpnja 1553. godine, a četiri dana nakon je Jane Gray proglašena kraljicom Engleske. Marija je zajedno s velikim brojem svojih pristaša pobjegla u daleki dvorac. Svi katolici i većina protestanata podržavali su Marijin dolazak na prijestolje, a Jane Gray su smatrali otimačicom prijestolja. Northumberlandov sin, Robert Dudley predvodio je vojsku protiv Marije, no ubrzo je poražen. Marija je proglašena zakonitim monarhom i nakon samo devet dana Jane Gray je oduzeto prijestolje. Jane, Northumberland i njegovi sinovi su uhićeni i zatvoreni u Londonski toranj. Marija je dala pogubiti Northumberlanda, a smilovala se Jane i njenom suprugu koji su ostali u pritvoru. Za vrijeme svih ovih događanja Elizabeta je bila oprezno suzdržana te se nije priklanjala Mariji ni Jane. Tvrdila je da je bolesna i nije napuštala dvorac u Hatfieldu. Tek kad je Marija proglašena kraljicom, Elizabeta je otišla u London da je pozdravi i dokaže joj svoju lojalnost.⁵³

⁴⁹ Morrill, J. S.. "Edward VI". *Encyclopedia Britannica*, 2. srpnja 2023.
<https://www.britannica.com/biography/Edward-VI>. (Pristupljeno 18. kolovoza 2023.)

⁵⁰ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 25.

⁵¹ Loach, Jennifer. *Edward I*. New Haven : Yale University Press, 2002., 159.

⁵² Morrill, J. S.. "Edward VI".

⁵³ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 26-27.

Slika 8. Guillaume Scrots, *Portret kralja Eduarda VI.*, 1550. godina

4.4. Vladavina Marije I. – Elizabetino zatočeništvo

Marija I. došla je na prijestolje nakon smrti svoga brata Eduarda VI., kad je imala trideset sedam godina.⁵⁴ U početku njene vladavine bila je u dobrim odnosima sa svojom sestrom Elizabetom, no zbog vjerskih razlika to nije dugo potrajalo. Marija se bojala da će Elizabeta preuzeti prijestolje i mrzila ju je jer je bila protestant te je tražila od nje da se odrekne protestantskih vjerovanja, a ako to ne napravi će umrijeti. Marija je bila odlučna u tome da poništi sve što je kralj Henrik VIII. napravio i da učini Englesku rimokatoličkom nacijom.⁵⁵ Elizabeta je u početku odbijala prihvatiti katoličanstvo, no kad je shvatila da bi je odbijanje moglo stajati glave zatražila je od Marije katoličke molitvene knjige i obećala poslušnost. Marija, kao ni njezini savjetnici, nije vjerovala u iskrenost Elizabetinog preobraćenja. Kako bi potakla Elizabetino preobraćenje, Marija joj je slala skupocjene obojane haljine i nakit, no Elizabeta je i dalje nosila crno-bijele haljine s jako malo nakita što je više bila protestantska praksa nego katolička. Kako je u 16. stoljeću bilo očekivano da ženski monarh uz sebe ima muža koji će joj pomoći vladati, Marija se, kako bi pojačala svoje napore da vrati Englesku katoličanstvu, odlučila vjenčati za španjolskog kralja Filipa II. Njezina odluka je naišla na negodovanje engleskog naroda jer će time stranac postati kraljem Engleske.⁵⁶ Nakon ove vijesti neki su se engleski dvorjani urotili protiv Marije i dogovorili se da vjenčaju Elizabetu i Eduarda Courtenaya, grofa Devona, Engleza podrijetla kuće York te da ih postave na prijestolje. Krajem siječnja 1554. godine Thomas Wyatt je sa svojih 3 000 ljudi marširao prema Londonu, no njegova misija nije bila uspješna. Wyatt je 7. veljače uhvaćen i odveden u Londonski toranj.⁵⁷ On je izjavio da je Elizabeta bila uključena u cijeli plan. Marija je pozvala Elizabetu u London na ispitivanje. Marijino kraljevsko vijeće strogo je ispitivalo Elizabetu, ali ona je nijekala svoju umiješanost u pobuni Wyatta. Dva vijećnika zahtijevala su da se Elizabetu odvede u Londonski toranj, iako nije postojao nikakav dokaz za njenu krivnju.⁵⁸ Thomas Wyatt pogubljen je 17. ožujka, a prije pogubljenja se zakleo da Elizabeta nije bila umiješana u urotu, no Marija joj i dalje nije vjerovala.⁵⁹ Elizabeta i osam njezinih pratioca su odvedeni do Londonskog tornja u tajnosti, dok su građani Londona bili u crkvi.⁶⁰ Neki od Marijinih savjetnika savjetovali su je da pogubi Elizabetu kako bi se spriječile moguće protestantske pobune, a neki su govorili da bi

⁵⁴ Simons, E. Norman. "Mary I." *Encyclopedia Britannica*, 17. svibnja 2023.

<https://www.britannica.com/biography/Mary-I>. (Pristupljeno 22. kolovoza 2023.)

⁵⁵ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 33.

⁵⁶ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 28-29.

⁵⁷ Doran, Susan. *Queen Elizabeth I*, 40.

⁵⁸ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 34-35.

⁵⁹ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 33.

⁶⁰ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 35.

njeno pogubljenje moglo izazvati pobune, jer nije bilo dokaza za njenu krivnju. Elizabeta je bila dva mjeseca u pritvoru, a nakon toga u kućnom pritvoru u Woodstocku. U srpnju te iste godine su se vjenčali Marija i Filip. Nedugo nakon vjenčanja Engleska i Katolička crkva su se ujedinile. Nekoliko stotina protestanta pobjeglo je iz Engleske, a mnoštvo ih je spaljeno na lomači, zbog čega je kraljica dobila nadimak „Krvava Marija“. Građanski nemiri između katolika i protestanata su ojačali, a protestanti su počeli napadati crkve i svećenike. Za vrijeme svih tih događanja Marija je objavila da je trudna. Budući da je u vrijeme trudnoće Marija imala skoro četrdeset godina, Filip II. se bojavao da ona ni njihovo dijete neće preživjeti trudnoću te da će ona imenovati nekog drugog osim Elizabete da je naslijedi. Marija je imala namjeru za svoju nasljednicu imenovati svoju rođakinju, kraljicu Škotske, Mariju, kćer kralja Škotske. U vrijeme kad je Marija objavila svoju trudnoću, Marija, kraljica Škotske je obećana francuskom princu, koji će jednog dana postati kralj Francuske. Filipu se to nije sviđalo jer bi tada Marija, kraljica Škotske i Engleske ušla u savez s Francuskom, neprijateljem Španjolske. Zbog toga se Filip zauzimao za to da Elizabeta bude Marijina nasljednica, iako je bila protestant. Uvjerio je Mariju da pusti Elizabetu iz zatočeništva u kojem je bila jedanaest mjeseci. Elizabeti je bilo omogućeno da se vrati u Marijinu palaču u Londonu. Ispostavilo se da je Marijina trudnoća bila lažna. Budući da Marija nije bila trudna, a pritom se i razboljela, Filip je, kako bi Elizabeta naslijedila Mariju, predložio brojne prosce za Elizabetu, no ona se nije htjela udati. Filip je u savezništvu s Marijom 1557. godine objavio rat Francuskoj, no rat je za Englesku bio koban. Engleska je ostala bez regije Calais, a time i bez prestiža i bitne trgovačke luke. U jesen 1558. godine Mariji je dijagnosticiran rak jajnika. Filip ju je nagovarao da imenuje Elizabetu svojom nasljednicom, nakon što joj Elizabeta obeća da će zadržati Englesku katoličkom. Marija je umrla 17. studenog 1558. godine. Glasnik je tad otišao do Elizabete u Hatfield da bi joj uručio prsten koji je označavao da je ona sad kraljica Engleske.⁶¹

⁶¹ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 35-38.

Slika 9. Anthonis Mor van Dashorst, *Engleska kraljica Marija Tudor*, 1554. godina

5. Njezino kraljevsko visočanstvo, Kraljica Elizabeta I.

Smrću kraljice Marije I., Elizabeta je postala novom kraljicom Engleske te je naslijedila jedan od najproblematičnijih prijestolja u Europi. U vrijeme njenog dolaska na prijestolje i neki drugi ljudi su pokušavali doći do prijestolja. Jedna od njih je i Marija, kraljica Škotske, kao i dvije sestre Jane Gray. Elizabeti su se sad počeli javljati i broji udvarači iz svih dijelova Europe, samo da bi dobili sina koji bi jednog dana postao kraljem Engleske. Elizabeta je ignorirala prosee i svoje neprijatelje te se fokusirala na jačanje Engleske. Prvo je formirala lojalnu vladu. Dok se još nalazila u Hatfieldu, Elizabeta je imenovala vlastito Kraljevsko vijeće.⁶² Za svog državnog sekretara imenovala je Williama Cecila, inteligentnog i konzervativnog političara koji je istu tu dužnost obnašao za vrijeme vladavine Elizabetina brata Eduarda. Elizabeta je na svome dvoru zaposlila i svoju prijateljicu i dugogodišnju blisku suradnicu Kat Ashley. Za nadzornika konja imenovala je svog dugogodišnjeg prijatelja Roberta Dudleya, kojeg je dala osloboditi iz zarobljeništva u kojem je bio zbog urote protiv njene sestre Marije. On je bio zadužen za sve dvorske zabave i za konjušnice. Njegov posao zahtijevao je da bude u svakodnevnom kontaktu s Elizabetom, a počeo je imati veliki utjecaj na njezinom dvoru. Robert Dudley uskoro je postao jedan od Elizabetinih najbližih savjetnika i ljudi od povjerenja, a kasnije se pričalo i da su bili ljubavnici.⁶³ Elizabeta je ubrzo napustila Hatfield i otišla u London. Dana 28. studenog 1558. godine, obučena u kraljevsko ljubičastu baršunastu haljinu, trijumfalno se vozila prepunim ulicama Londona. Građani Londona su je dočekali s veseljem i pjesmama. Elizabeta je provela deset dana u Londonskom tornju, u kojem je donosila važne odluke za Englesku. Bilo je potrebno hitno razriješiti probleme oko vjerskih sukoba. Elizabeta je, iako je bila posvećeni protestant, smatrala da stanovnici Engleske imaju pravo vjerovati u što hoće u svojoj privatnosti, no tražila je da prisustvuju engleskoj Protestantskoj crkvi. Tražila je poslušnost i lojalnost, što joj je i većina dala. U siječnju 1559. godine bila je zakazana njena krunidba. Svečanosti su započele raskošnom procesijom, a Elizabeta je bila oduševljena publikom. Procesija je krenula od Londonskog tornja, a završila je kod Wesminstera, gdje se sastajao engleski Parlament i gdje su se od 1066. godine krunili monarsi. Prenočila je u Wesminsterskoj palači, a dan kasnije, 15. siječnja, pojavila se u krunidbenoj haljini raskošno ukrašenoj draguljima. Koračala je plavim tepihom do nacionalne crkve, Wesminsterske opatije. Elizabeta je zauzela svoje mjesto u krunidbenoj stolici te je pomazana za Elizabetu, kraljicu Engleske. Velebna kraljevska kruna položena je na njezinu glavu te je uz nju još primila mač,

⁶² Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 39-41.

⁶³ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 39.

prsten i žezlo kao simbole svoje kraljevske vlasti. Ceremonija je bila mješavina katoličke tradicije s protestantskom praksom, što će biti indikativno za njenu daljnju vladavinu. Nakon ceremonije, nova kraljica, zajedno sa svojih osamsto uzvanika, uputila se prema Westminsterskoj palači za svečani banket koji je trajao punih deset sati. Iscrpljena od krunidbenih ceremonija, kraljica je otkazala svoje aktivnosti za sljedeći dan da bi ozdravila od prehlade. Odgodila je za dva dana i Parlament koji je prvotno bio zakazan za 23. siječnja. Parlament, sastavljen od Zastupničkog doma i Doma lordova, donio je Zakon o vrhovništvu, koji je Elizabetu učinio vrhovnom vladaricom zemlje, i u duhovnim i u zemaljskim stvarima. Ovim zakonom protestantizam je postao službenom religijom Engleske.⁶⁴

Slika 10. George Vertue, *Krunidba Elizabete I.*, 1601. godina

⁶⁴ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 41-46.

5.1. Elizabetina Vlada

Kraljica Elizabeta je naslijedila brojne priznate moći. Ona je kao kraljica imala moć postavljanja na sve funkcije, crkvene i državne. Imala je pravo veta na sve parlamentarne odluke. Njena je riječ bila zadnja na svako pitanje vanjske politike. U teoriji ona je mogla određivati gdje, kako i kada djeluje engleska vojska. Mogla je izricati kazne za pobunjenike bez suđenja. Njeno odobrenje bilo je potrebno kod pogubljenja visokorangiranih izdajnika, kao na primjer vojvode od Norfolka. No s druge strane, njezini savjetnici mogli su sami tražiti odrješenje službe. Također, Elizabeti je trebala suglasnost Parlamenta za donošenje zakona i izglasavanja subvencija. Provedba njene politike ovisila je o uredu *Lords Lieutenant* i o uredu *Justice of the Peace* koji su predstavljali njenu vlast u gradovima i krajevima Walesa te Engleske. U Irskoj je njena moć počivala većinom na snazi engleske vojske.⁶⁵

Elizabetino Kraljevsko vijeće imalo je veliku ulogu u njenom načinu vladanja zbog kontinuiranog članstva, dugim trajanjem ratova i povećanjem obveza. Kraljevsko vijeće imalo je dvije bitne funkcije, a to su savjetovanje Elizabete i služilo je kao centar svih odluka koje su išle u provincije. Vijeće je imalo mnoge obaveze, a neke od njih su detektiranje urota protiv Elizabete, pripravnost flote i ostale. Vijeće je imalo i dvije glavne moći, a to su da ja moglo nekog uhititi te izlagati ljude mučenju, kako bi iz njih izvukli informacije.⁶⁶ Vijeće je imalo razne dužnosti koje su obavljali, a to su: vjerska pitanja, obrana, financije, gospodarstvo, unutarnji i vanjski poslovi.⁶⁷

Parlament se sastojao od tri razine, Krune, Doma lordova te Zastupničkog doma. U Domu lordova varirao je broj zastupnika, od 78 do 88. Dom lordova činili su oni koji su naslijedili svoje plemićke titule te nadbiskupi Yorka i Canterburyja te biskupi.⁶⁸ U zastupničkom domu su bili predstavnici naroda. Svaka grofovija imala je pravo poslati dva viteza okruga u Parlament.⁶⁹ Za vrijeme Elizabetine vladavine u Zastupničkom domu došlo je do promjena u povećanju članova te promjena u karakteru članstva. Od 426 člana, 90 mjesta imala je grofovijaska vlastela, a 372 mjesta imali su građani i trgovci.⁷⁰ Parlament je bio sazvan na Elizabetinu diskreciju, a

⁶⁵ Simpson, William. *The Reign of Elizabeth*. Oxford: Heinemann, 2001., 147-148.

⁶⁶ *Isto*, 150-154.

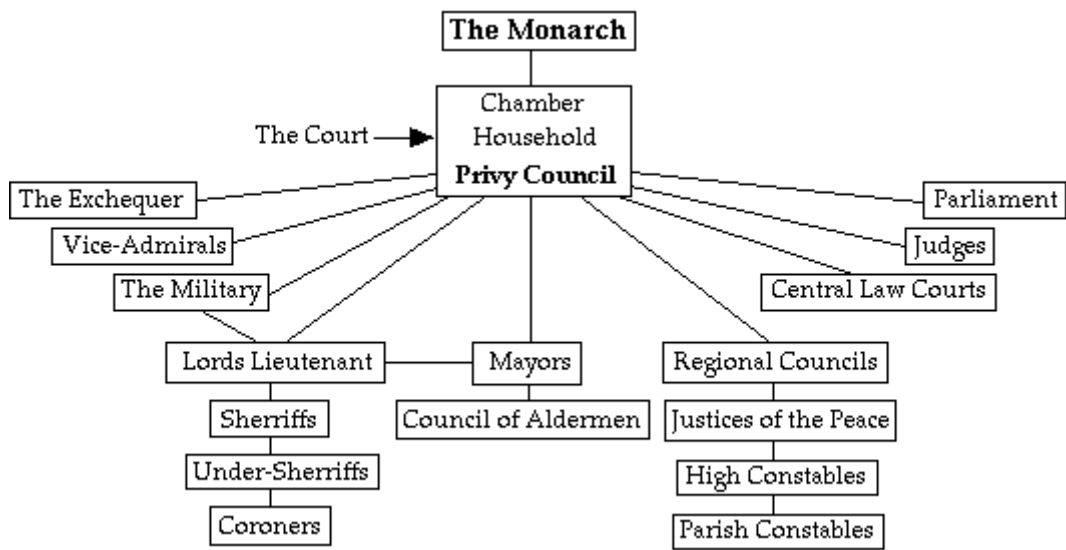
⁶⁷ *Isto*, 9-10.

⁶⁸ *Isto*, 156-157.

⁶⁹ *Isto*, 13.

⁷⁰ *Isto*, 157.

najčešće na savjet Kraljevskog vijeća. Poslovi Parlamenta bili su podijeljeni u dva područja, a to su oporezivanje i zakonodavstvo, koje se dijeli na javne i privatne zakone.⁷¹

Slika 11. Hijerarhija dvora kraljice Elizabete I.

⁷¹ Isto, 159-162.

5.2. Vjersko pitanje

Vjerski problemi u Engleskoj bili su teže rješivi od problema vlasti. Engleska je, kao i Europa, bila podijeljena između dvije frakcije, protestanata i katolika. Ovaj problem bilo je potrebno riješiti, jer je moć religije bila usko povezana s državnom moći. Ideja o vjerskoj toleranciji u ovo vrijeme nije bila široko prihvaćena, a svaki je vladar htio nametnuti svoju vjeru unutar zemalja nad kojima oni imaju vlast. Vjerske različitosti ubrzo prerastaju u sredstva za progon, građanski rat i rat među državama.⁷²

Kraljica Elizabeta I. bila je simbol nacionalne vjerske borbe. Njen otac, Henrik VIII. prekinuo je sve odnose s Rimom, kako bi se oženio za njenu majku, Anu Boleyn, koja je podržavala luterane u Engleskoj. Njena sestra Marija I. bila je katolkinja koja ju je dala zarobiti kako ne bi ugrozila obnovu katoličanstva u Engleskoj. Kad je Elizabeta došla na prijestolje nakon Marijine smrti, protestanti su od nje očekivali da obnovi protestantizam, a katolici koji se sjećaju kako se Eduard odnosio prema njima, očekivali su sve najgore.⁷³

Odmah pri dolasku na prijestolje znalo se da će Elizabeta morati donijeti odluke po pitanju vjere. Jedna od očitih mogućnosti je ta da će nastaviti Marijinom vjerskom politikom te prihvatiti ponudu za brak španjolskog kralja Filipa. U očima katolika Elizabeta je bila nezakonito dijete Henrika VIII., jer Papa nikad nije priznao njegov brak s Anom Boleyn. Engleskoj bi donijelo određene prednosti održavanje katoličanstva. Engleska je bila u sukobu s Francuskom, a Francuska je imala kontrolu nad Škotskom te je imala i pretendenta na englesko prijestolje, Mariju, kraljicu Škotske. Postavljalo se pitanje o engleskoj snazi bez Španjolske kao saveznice te bi li Engleska i dalje imala podršku Španjolske ako odbaci katoličanstvo. Usprkos svim ovim argumentima, Elizabeta nikad nije imala namjeru održati katoličanstvo kao službenu vjeru.⁷⁴

Elizabetin pogled na pitanje vjere u Engleskoj bio je drugačiji, praktičniji od Eduardova, pa i Marijina. Nije voljela ekstremiste, bili oni katolici ili protestanti. Elizabeti bi bilo draže da se vrati Engleskoj crkvi koja je bila za vrijeme njenog oca kralja Henrika VIII. Kao i njen otac, nije htjela nikakvu poveznicu s papom, no htjela je zadržati mnoge tradicionalne ukrase

⁷² Hulse, Clark. *Elizabeth I: ruler and legend*. Urbana; Chichago: University of Illinois press, 2003., 48.

⁷³ *Isto*, 48-50.

⁷⁴ Alexander, Henry. Gavin. *Religion in England 1558-1662*. London: University of London Press Ltd, 1968., 45.

Katoličke crkve.⁷⁵ Crkva je i dalje imala izgled Katoličke crkve, s oltarima, raspelima, tapiserijama i svijećama.⁷⁶

Elizabeta je, kako bi udovoljila objema religijama, predložila kompromis. Njenim Zakonom o uniformnosti i vrhovništvu iz 1559. godine, Engleska crkva prakticirala je konzervativni protestantizam. Engleska crkva odvojena je od Rima te je inkorporirano nekoliko protestantskih izmjena vezanih za ceremoniju. Ona je bila poglavar Engleske crkve, a zbog mnogih biskupa koji su smatrali da žena ne može biti vrhovni poglavar crkve, ona se nazvala vrhovnom upraviteljicom Crkve. U ponovnu uporabu uvela je Eduardovu „Knjigu zajedničkih molitava“ kao standard za crkvene službe. Mnogi su katolici i dalje vodili mise u tajnosti. Elizabeta ih u početku nije imala namjeru progoniti ili ih natjerati da se odreknu svoje vjere, no bili su primorani prisustvovati Engleskoj crkvi kako bi joj pokazali svoju vjernost.⁷⁷

Stupanjem na prijestolje Elizabeta je imenovala biskupe koji su bili skloni reformama i koji su se protivili moći Rima. Ona je ponovno uspostavila Englesku misu, kao i Englesku Bibliju. Na prednjoj strani Biblije prikazana je Elizabeta s raspuštenom kosom koja je označavala njen nevjenčani status. U desnoj ruci drži kuglu, a u lijevoj žezlo, okružena je heraldičkim znakovima svoje kraljevske kuće. Ispod njenog prikaza nalazi se natpis Poslanice Rimljanima 1,16 koji glasi: „Ne stidim se, uistinu, evanđelja: ono je snaga Božja na spasenje svakomu tko vjeruje.“, a stih je napisan na latinskom jeziku.⁷⁸ Sve mise su bile na engleskom jeziku, a ne na latinskom. Svećenicima je bio dozvoljen brak. Nedjeljnim misama su morali prisustvovati svi koji su bili stariji od šesnaest godina, a ako nisu morali su plaćati kazne.⁷⁹

Za nekoliko godina doći će do velikih promjena. Vjerske razlike će eskalirati u političke prijetnje protiv kraljice Elizabete I. U Škotskoj je došlo do pobune protestanata protiv njihove katoličke regentice Marije od Guisea, majke Marije, kraljice Škotske, a Elizabeta je bila prisiljena zauzeti snažniji stav.⁸⁰

⁷⁵ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 46.

⁷⁶ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 46.

⁷⁷ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 46-47.

⁷⁸ Hulse, C. *Elizabeth: ruler and legend*, 51.

⁷⁹ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 46-47.

⁸⁰ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 47.

Slika 12. Biskupska Biblija, portret Elizabete I., 1568. godina

5.3. Bračne ponude

U početku vladavine kraljica Elizabeta I. dobila je bračnu ponudu od kralja Švedske, Erika, no ona ju je odbila. Pitanje braka bilo je od velike važnosti, kako za kraljicu tako i za Parlament i za samu Englesku. U slučaju da se ne vjenča i nema nasljednika doći će do sukoba unutar zemlje, a u slučaju da se vjenča za nekog engleskog plemića ili stranog princa morala bi birati stranu u suprugovim sukobima što bi dovelo do daljnjih problema.⁸¹

Članovi njenog vijeća željeli su da se ona vjenča za nekog engleskog ili nekog europskog plemića kako bi podarila Engleskoj nasljednika. Elizabeta je počela dobivati velik broj bračnih ponuda. Ona se nije namjeravala udati za Filipa II., kralja Španjolske i udovca njene sestre Marije I. Razmišljalo se o njenoj udaji za člana francuske kraljevske obitelji, no to nije bilo moguće, jer je njena rođakinja Marija, kraljica Škotske, udana za nasljednika francuske krune, Franju.⁸² Dvije godine nakon vjenčanja, u prosincu 1560. godine, Franjo je preminuo, a Marija je postala udovica sa samo osamnaest godina.⁸³ Marija, kraljica Škotske, unuka Margarete, sestre kralja Henrika VII., smatrala je da se nalazi u redu nasljeđivanja engleskog prijestolja.⁸⁴

Elizabeta je dobila bračnu ponudu od Filipa II. U početku se pravila da je zanima, no samo zato što joj je bila potrebna njegova politička podrška. Nije imala namjeru udati se za njega jer je bio katolik.⁸⁵

Parlament je zahtijevao od Elizabete da se vjenča što prije, a njezin odgovor na sve to bio je da je ona vjenčana za kraljevstvo Engleske i da su stanovnici Engleske njena djeca i rodbina.⁸⁶

Neki smatraju da se Elizabeta zanimala za Roberta Dudleya, s kojim je bila vrlo bliska i kojeg je poznavala još od djetinjstva, a s njim je u isto vrijeme bila u zatočeništvu u Londonskom tornju. Oni su otvoreno pokazivali sviđanje jedno prema drugom, no problem je bio u tome što je Robert Dudley već bio vjenčan. Vijećnici, ponajviše William Cecil, nisu imali povjerenja u Dudleya. Oni su smatrali da on koči Elizabetu u pronalaženju muža. U rujnu 1560. godine iznenadno je preminula Amy Dudley, supruga Roberta Dudleya. Njena smrt bila je pod

⁸¹ Kendall, Alan. *Elizabeth I*. London: Wayland, 1975., 28.

⁸² Banerjee, Hari. Nath. *Queen Elizabeth I : her virginity and marriage baits*. West Bengal, India: Palalik, 2004., 56.

⁸³ Fraser, A.. "Mary". *Encyclopedia Britannica*, 4. veljače 2023. <https://www.britannica.com/biography/Mary-queen-of-Scotland>. (Pristupljeno 30. kolovoza 2023.)

⁸⁴ Banerjee, H. N. *Queen Elizabeth I : her virginity and marriage baits*, 56.

⁸⁵ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 50.

⁸⁶ *Isto*, 51.

izuzetno sumnjivim okolnostima. Sluškinje su je pronašle na dnu stepeništa, a vrat joj je bio slomljen. Prva osoba na koju se sumnjalo da je imala nekakve veze s njenom smrću bio je njen suprug, Robert Dudley. Elizabeta nije mogla riskirati skandal, pa je protjerala Dudleya sa svoga dvora i tražila da se započne istraga. Smrt Amy Dudley proglašena je nesrećom, iako su mnogi i dalje smatrali da ju je suprug ubio kako bi se mogao vjenčati s kraljicom. Dudley se vratio na dvor, a Elizabeta ga je javno podržala te mu dala titulu grofa od Leichestera.⁸⁷

Elizabeta se 1562. godine razboljela od velikih boginja te se jedva oporavila. Parlament je i dalje mučilo pitanje braka, no kraljica je smatrala da za takvu veliku stvar treba više vremena i razmišljanja. Budući da je Elizabeta odugovlačila s odabirom muža, Parlament je tražio od nje da bar navede nasljednika u slučaju njene smrti bez nasljednika.⁸⁸ Elizabeta je i dalje oklijevala jer se bojala da bi netko mogao ubiti osobu koju bi navela. Bio je tu i problem oko njezine rođakinje Marije, kraljice Škotske. Ona je bila katolkinja iz kuće Tudor te je i ona polagala pravo na englesko prijestolje. U slučaju da Elizabeta uspije nagovoriti Mariju da se vjenča za protestanta onda bi i njihova djeca bila protestanti i Engleska bi bila sigurna. Elizabeta je Mariji predložila da se uda za Roberta Dudleya, njenog čovjeka od povjerenja. Ukoliko bi se Marija vjenčala za Dudleya, Elizabeta bi imala veću kontrolu nad tim tko će u budućnosti vladati Engleskom. Mariju je ovaj prijedlog uvrijedio, kao i Dudleya, koji je odbio biti iskorišten u političke svrhe te je i dalje vjerovao da postoji šansa da će se on i Elizabeta vjenčati. Marija se na kraju udala za katolika, Henrika, lorda Darnleya iz kuće Stuart. U Engleskoj je pitanje prijestolonasljednika ostalo neriješeno.⁸⁹

⁸⁷ *Isto*, 51-52.

⁸⁸ Hulse, C. *Elizabeth: ruler and legend*, 67.

⁸⁹ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 54-55.

Slika 13. Sofonisba Anguissola, *Filip II. s krunicom*, 1573. godina

Slika 14. Steven van der Meulen, *Robert Dudley, 1. grof Leicestera*, 1550. godina

5.4. Pobuna u Škotskoj

Škotski protestanti tražili su Elizabetinu pomoć oko oslobađanja njihove zemlje od kraljice Marije od Guisea, majke kraljice Škotske, Marije, te njenog garnizona francuskih trupa. Elizabeta im je odlučila pomoći, jer u slučaju da protestanti pobjede, Engleska bi imala za susjede protestante. Također, Engleska i Škotska više ne bi bile neprijateljice, već saveznice. Elizabeta je odlučila poslati novčanu pomoć protestantima u Škotskoj, iako je engleska riznica bila u dugovima koje su prouzročili Marija I. i njen suprug Filip II. u ratu protiv Francuske. Glasnik koji je prenosio novac pokraden je od strane grofa od Bothwella, koji je radio za Mariju od Guisea. Elizabeta je nakon toga poslala još novčanih sredstava, a Škoti su tražili od Elizabete i vojnu pomoć. Dok je Elizabeta još razmatrala hoće li pomoći škotskim pobunjenicima, umro je francuski kralj, a naslijedio ga je njegov sin Franjo II., suprug Marije, kraljice Škotske, koja je sad postala kraljicom Francuske. U slučaju da Francuska pobjedi pobunu u Škotskoj, mogli bi krenuti u napad na Englesku, svrgnuti Elizabetu i na njeno mjesto postaviti Mariju, kraljicu Škotske.⁹⁰

Elizabeta je tražila pomoć od španjolskog kralja Filipa II., koji je podržao njenu podršku Mariji, kao škotskoj kraljici, ali odbio je sudjelovati u protjerivanju Francuza iz Škotske. Elizabeta je krajem 1559. godine poslala trupe u Škotsku. Francuzi nisu bili u mogućnosti da pošalju pojačanje u Škotsku, što zbog lošeg vremena, što zbog vjerskog rata između protestanta i katolika koji je izbio u Francuskoj. Predao se jedini francuski garnizon u Škotskoj. Elizabeta je poslala Williama Cecila za pregovore o engleskim uvjetima. Tražili su da se Francuzi povuku iz Škotske, da Škotska postane protestantska, da Francuska vrati Calais Engleskoj, da se Marija, kraljica Škotske, odrekne svog prava na englesko prijestolje te da prestane koristiti simbolične engleske lavove kao dio svoga grba. Spoj engleskog grba i francuskog je implicirao da je Marija član obiju kraljevskih kuća. Za vrijeme pregovora razboljela se i preminula Marija od Guisea. Kraljica škotske je sad bila njena kćer Marija. Elizabeta, škotski lordovi te francuski predstavnici 17. lipnja 1560. godine potpisali su Sporazum iz Edinburga. Uvjeti su većinom bili ispunjeni, no Francuska nije vratila Calais Engleskoj te Marija, kraljica Škotske, nije potpisala sporazum. Marija, kraljica Škotske, nije odbacila svoje pravo na englesko prijestolje i nije prestala koristiti engleske lavove na svom grbu.⁹¹

⁹⁰ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 47-48.

⁹¹ *Isto*, 48-49.

5.5. Problemi s Marijom, kraljicom Škotske

Marija, kraljica Škotske, se 1565. godine udala za Henrika Stuarta, lorda Darnleya. Henrik Stuart je direktni potomak, kao i Marija, Margarete Tudor, preko njenog drugog supruga, grofa od Angusa.⁹² Marija se ubrzo razočarala u svog supruga koji je bio alkoholičar. Darnley je mislio da će on biti službeni kralj Škotske, no Marija ga je odbila imenovati, što ga je naljutilo. Bio je i ljubomoran na njenog sekretara Davida Riccia. Nekolicina škotskih protestanta je u ovome vidjela veliku priliku, naime oni su uvjerali Darnleya da su David i Marija ljubavnici te da je David otac Marijinog djeteta. Rekli su mu da će mu pomoći eliminirati Davida te da ga Parlament izglasa za kralja, samo ako pomiluje njihove prijatelje koji su pobjegli u Englesku. Oni su se zapravo nadali da će Marija biti bijesna radi ubojstva Davida Riccia te da će dati zatvoriti svog supruga i time ostati bez njegove zaštite.⁹³ U ožujku 1566. godine Darnley je s plaćenicima odvuкао Davida Riccia s blagovaoničkog stola. Plaćenici su ubili Davida u prisustvu trudne Marije.⁹⁴

U lipnju 1566. godine, Marija je rodila sina, Jakova I. Stuarta. Marija je tražila Elizabetu da mu bude kuma na krštenju, na što je ona pristala. Jakov I. Stuart kršten je u Rimokatoličkoj crkvi.⁹⁵

U ovo vrijeme Marija je postala bliska s grofom od Bothwella, Jamesom Hepburnom. To je isti onaj grof koji je ukrao zlato koje je Elizabeta poslala u Škotsku kad je na vlasti bila Marija od Guisea. Jedne noći kad je Marija bila na vjenčanju, a Darnley je ostao doma jer se razbolio, došlo je do eksplozije u njihovoj kući.⁹⁶ Darnley je preživio eksploziju, ali ga je sljedeće jutro skupina plaćenika zadavila.⁹⁷ Bothwell je bio glavni sumnjivac, a sumnja se da je Marija o svemu znala. Bothwell je oslobođen krivnje te je oteo Mariju, no mnogi vjeruju da je ona svojevrijedno otišla s njim. Sljedećeg tjedna objavila je da će se udati za njega kad se on rastavi od svoje supruge. Marija se kao katolkinja nije mogla udati za rastavljenog čovjeka te se zato udala za njega protestantskom ceremonijom. Elizabeta je bila zgrožena sa svime što se dogodilo i više puta je pokušala odgovoriti Mariju od udaje za Bothwella, glavnog sumnjivca za ubojstvo Darnleya. No, nije samo Elizabeta bila zgrožena. Naime, nezadovoljni Škoti okružili su Bothwellov dvorac i zarobili Mariju. Bothwell je pobjegao u Dansku, gdje je kasnije i

⁹² Kendall, A. *Elizabeth I*, 25.

⁹³ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 52.

⁹⁴ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 59.

⁹⁵ *Isto*, 59.

⁹⁶ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 52-53.

⁹⁷ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 59.

preminuo.⁹⁸ Marija je abdicirala 24. srpnja 1567. godine u korist svog sina Jakova I. Stuarta. U svibnju iduće godine uspjela je pobjeći iz zatočeništva. Uz pomoć svojih prijatelja podigla je vojsku i ponovno krenula u osvajanje prijestolja. Nije uspjela u svome naumu te je pobjegla u Englesku.⁹⁹ Marija se nadala pomoći rođakinje Elizabete, no na njezino iznenađenje do toga nije došlo.¹⁰⁰ Elizabeta je bila u velikoj nedoumici. Ako pomogne Mariji, ugrozila bi svoju sjevernu granicu gdje je moguće da bi na vlast došla neprijateljska katolička vlada. Da je protjerala Mariju natrag u Škotsku, znala je da bi se Mariji sudilo i da bi bila pogubljena. Elizabeta se bojala ako protestanti u Škotskoj ubiju Mariju da će se katolici diljem Europe pobuniti protiv nje. Također, ako Elizabeta da Mariji sigurno sklonište u Engleskoj, katolici bi se mogli udružiti protiv nje u korist Marije. Elizabeta je prihvatila savjet Williama Cecila, da pomogne Mariji u povratku na škotsko prijestolje samo ako se dokaže da nije bila umiješana u ubojstvo Darnleya, svog supruga. Za istragu je bio zadužen vojvoda od Norfolka, što se kasnije pokazalo kao loša odluka. Istraga nije donijela nikakve rezultate. Marija nije bila uhićena, no nije bila ni slobodna. Marija je provela svojih sljedećih osamnaest godina u kućnom pritvoru.¹⁰¹

Elizabeta je bila jedini protestantski monarh u Europi za vrijeme vjerskih ratova u Francuskoj i Nizozemskoj. Našla se u središtu svega toga, nije znala točno što činiti, podržavati katoličke vladare ili pomagati protestantima, koji su se protiv njih pobunili. Uz sve to, Marija je konstantno kovala zavjere protiv nje, kako bi se oslobodila i preuzela englesko prijestolje. Jedna od tih urota uključivala je već spomenutog vojvodu Norfolka koji je bio zadužen za Marijinu istragu. Naime, vojvoda od Norfolka planirao se vjenčati s Marijom te joj pomoći da preuzme englesko prijestolje. Norfolk je uspio nagovoriti Cecila i Dudleya da mu pomognu nagovoriti Elizabetu da prihvati njegov plan. Dudley je naivno pristao, jer je mislio da će Norfolk pomoći da Škotska ostane protestantska. Kad je Elizabeta za sve ovo saznala, odmah je dala uhititi Norfolka, a Cecilu i Dudleyu se nakon njihove isprike, smilovala. Nakon svih ovih zbivanja Francuska je prestala podržavati Mariju te je priznala grofa od Moraya za regenta Škotske.¹⁰² Nekoliko katoličkih vojvoda iz sjevernih dijelova Engleske i katoličkih pristaša iz Španjolske već je planiralo sljedeću urotu protiv Elizabete. Oni su htjeli svrgnuti Elizabetu s prijestolja i zamijeniti je s Marijom. Ovu urotu otkrio je William Cecil te je ona obustavljena, no izazvala je nemire na sjeveru Engleske. Pobunjeni katolici su počeli uništavati protestantske

⁹⁸ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 53-54.

⁹⁹ Kendall, A. *Elizabeth I*, 26.

¹⁰⁰ Doran, S. *Queen Elizabeth I*, 86.

¹⁰¹ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 54.

¹⁰² Isto, 54-55.

crkve. Cecil je smatrao da dok god je Marija pod Elizabetinom zaštitom, Elizabeta će biti u opasnosti, a najbolje rješenje je smaknuće Marije, što je Elizabeta odbila.¹⁰³ U studenom 1569. godine naoružani katolici su upali u katedralu u Durhamu, uništili sve protestantske simbole i spalili engleske Biblije. Svećenici su tad držali katoličke mise u protestantskim crkvama. Elizabetine trupe ubrzo su ugasile pobunu, koja je poznata kao „Sjevernjačka pobuna“. U njoj je najviše ispaštao običan puk. Njihove životinje postale su hrana za vojsku, palili su im usjeve, na stotine ljudi je ubijeno. Elizabeta je nakon ovog ekskomunicirana, službeno isključena iz Rimokatoličke crkve. Od strane pape proglašena je heretikom. Elizabeta je zauzvrat povećala novčane kazne za nepohađanje Engleske crkve. Kasnije je izdajom smatran i prelazak na katoličanstvo te su svi katolički svećenici protjerani iz Engleske.¹⁰⁴

Elizabeta je znala da nikome ne može vjerovati, a pogotovo ne svojoj rođakinji, Mariji, pa je uspostavila opsežnu i dalekosežnu tajnu službu, a na čelu je bio Sir Francis Walsingham. On je po Europi postavio sedamdeset agenta koji su mu javljali o urotama protiv Elizabete te o političkim i vjerskim tenzijama.¹⁰⁵

Marija se 1571. godine udružila s talijanskim bankarom, Robertom Ridolfijem, koji je osmislio urotu protiv Elizabete zajedno s grofom Norfolka, španjolskim ambasadorima u Engleskoj i s Papom. Plan je otkriven kad su pisma koja je Ridolfi slao Mariji otkrivena. Nakon ovog Norfolk je pogubljen, a Marija pošteđena.¹⁰⁶

U ovo vrijeme William Cecil bio je lord rizničar, a Walsingham je državni sekretar. Walsingham je, kako bi se riješili konstantnih Marijinih prijetnji, uspio nagovoriti Elizabetu da 1584. godine potpiše Zakon o savezu, po kojemu će svi koji su sudjelovali u uroti protiv Elizabete biti pogubljeni.¹⁰⁷

Kriza je započela kad je 1584. godine Anthony Babington osmislio urotu protiv Elizabete, kako bi Marija došla na prijestolje. Walsingham je ponovno otkrio urotu, pomoću špijuna kojeg je ubacio u urotu, kako bi pričekali Marijin odgovor na sve to. Urotnici su uhićeni te naposljetku smaknuti. Nakon zaplijene Marijinih pisma otkriveno je da je dala svoje odobrenje za urotu.¹⁰⁸

¹⁰³ Isto, 56.

¹⁰⁴ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 62-64.

¹⁰⁵ Isto, 64.

¹⁰⁶ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 57.

¹⁰⁷ Isto, 57..

¹⁰⁸ Kendall, A. *Elizabeth*, 38.

Suđenje je održano u dvorcu Fotheringhay. Marija nije imala pravo na odvjetnika i ubrzo je proglašena krivom. Elizabeta je pet mjeseci odgađala potpisivanje smrtne kazne, a kad je potpisala, poslala je Marijinom tamničaru poruku da potajno otruje Mariju kako bi se spriječilo njezino javno smaknuće, no on je to dobio. Elizabetini savjetnici ubrzali su dan smaknuća jer su se bojali da će Elizabeta poštediti Mariju. Marija je smaknuta 3. veljače 1587. godine. Kad je Elizabeta saznala za to bila je bijesna jer nije mislila da će se smaknuće zapravo dogoditi. Elizabeta se kajala za Marijino smaknuće do kraja svog života te je mrzila puritance koje je za to smatrala krivima.¹⁰⁹

Slika 15. François Clouet, *Marija Kraljica Škotske*, između 1558. i 1560. godine

¹⁰⁹ Prince-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 58-60.

5.6. Španjolska armada

Elizabeta je smaknućem Marije, Kraljice Škotske, samu sebe učinila ranjivom pred kraljem Španjolske, Filipom II. Filip je imao dobre razloge za invaziju Engleske i svrgavanje Elizabete s prijestolja, ona je ipak bila neprijatelj katoličanstva te je ju je papa ekskomunicirao.¹¹⁰

Prije 1585. godine, Elizabeta se nadala da je rat sa Španjolskom moguće izbjeći. Tenzije između Engleske i Španjolske su se povećale tokom 70-ih godina 16. stoljeća, a ona se pripremala za najgori mogući scenarij te je veliku količinu novca namijenila za modernizaciju engleske mornarice. Engleska mornarica je sad imala puno više brodova, koji su bili pokretljiviji, s poboljšanim dizajnom i učinkovitijim oružjem. Sukob sa Španjolskom nije započeo objavom rata, već radi dva čina koja je Elizabeta zapovjedila. Krajem 1585. godine poslala je svoju vojsku, pod vodstvom Leicestera, u Nizozemsku te je poslala Sir Francis Drakea da gusari po Karibima i napada španjolske brodove po iberskom poluotoku. Elizabeta nije imala namjeru izazvati rat, već je mislila da će time natjerati Filipa II. na povlačenje svoje vojske iz Nizozemske i potpisivanje stalnog mirovnog ugovora. Ugovor bi garantirao vjersku toleranciju i autonomiju njegovim nizozemskim podanicima. Ona je između 1585. i 1588. godine otvorila pet simultanih setova mirovnih pregovora sa Španjolskom. Odbila je i nizozemsku ponudu za suverenitet nad Nizozemskom, no onda se dogodilo nešto što ju je razbjesnilo. Leicester je, bez da je obavijestio Elizabetu i bez da se savjetovao s njom, pristao na mjesto generalnog guvernera Nizozemske. Time se podrazumijevalo da Engleska ima suverenitet nad Nizozemskom.¹¹¹

Elizabeta je 1587. godine dopustila Sir Francis Drakeu da uzme njena četiri broda i sa šesnaest svojih ode u pljačku Cadiza, koja je kasnije poznata kao „Opijanje brade španjolskog kralja“. Mnogi brodovi koji su se nalazili u luci Cadiz su potopljeni ili jako oštećeni. Potkraj ljeta 1587. godine pročulo se da je Španjolska armada krenula prema Engleskoj. Engleska flota tad je zauzela poziciju u Kanalu. U siječnju 1588. godine bilo je jasno da do napada neće doći sve do proljeća, pa je Elizabeta aktivnu snagu flote smanjila za pola. Elizabeta je za vrhovnog zapovjednika flote imenovala lorda Howarda od Effinghama, a ispod njega su bili Henrik Seymour i Francis Drake.¹¹²

¹¹⁰ Hulse, C. *Elizabeth I: ruler and legend*, 104.

¹¹¹ Doran, S. *Queen Elizabeth I*, 118.

¹¹² Kendall, A. *Elizabeth I*, 42-43.

Španjolska armada isplovila je krajem svibnja 1588. godine, no uhvatila ih je oluja koja je oštetila nekoliko brodova. Vratili su se u luku kako bi ih popravili, a popravak je trajao oko tri tjedna.¹¹³ Španjolska armada uočena je 19. srpnja uz obalu kod Cornwalla.¹¹⁴

Sljedeće jutro je engleska mornarica izašla iz luke Plymouth. S novim, bržim i manjim brodovima engleska mornarica se uspjela približiti Španjolskoj armadi. Španjolski brodovi su bili teški, s konjima i oko 30 000 trupa, što ih je dosta usporavalo. Engleska mornarica cijelo je vrijeme bila za petama Španjolskoj armadi koja se kretala prema La Mancheu. Španjolska armada se 28. srpnja usidrila u francusku luku Calais. Navečer, sljedećeg dana, Howard je poslao osam brodova prema Calaisu, punih eksploziva. Kad su se brodovi približili španjolskim brodovima, Englezi su zapalili svoje brodove i pobjegli čamcima. Plamteći brodovi plovili su prema španjolskim brodovima.¹¹⁵ Stvorili su paniku među Španjolcima i nanijeli veliku štetu.¹¹⁶

Sljedeći dan odvila se vatrena pomorska bitka koja je trajala devet sati. Oštećena Španjolska armada se povukla, nesvjesna da je engleska mornarica tad isto bila u teškoj situaciji jer su ostali bez oružja. Španjolska armada je pri povratku, kad je obilazila Irsku, upala u oluju koja je dodatno oštetila i uništila brodove. U Španjolsku se od 130 brodova vratilo tek 67, a više od 20 000 španjolskih mornara je izgubilo život. Engleska mornarica nije izgubila niti jedan brod, ako izuzmemo one koje su zapalili. Engleska je u bitkama izgubila oko 100 mornara. Engleska mornarica imala je drugih problema, više je ljudi umro od dizenterije i tifusa nego u borbi.¹¹⁷

Od Španjolske se sad očekivala kopnena invazija. Elizabeta je okupila svoje trupe kod Tilburyja, na rijeci Temzi, i održala je govor pred njima kako bi ih ohrabrila za sljedeću bitku. Cijeli događaj vodio je Robert Dudley. Španjolske trupe na kraju nisu krenule u kopnenu invaziju Engleske. Pobjeda engleske mornarice nad Španjolskom armadom je proslavila Elizabetu. Elizabetina sreća nije dugo trajala. Robert Dudley je na putu prema svome domu, od umora i boli u truhu, preminuo. Elizabeta se, nakon saznanja o njegovoj smrti, zatvorila u sobu. Morali su joj razvaliti vrata od sobe kako bi je nagovorili da izađe. Elizabeta se 26. studenog 1588. godine, u Katedrali svetog Pavla, javno zahvalila za veliku pobjedu. Ova velika

¹¹³ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 73.

¹¹⁴ Hulse, C. *Elizabeth: ruler and legend*, 106.

¹¹⁵ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 82.

¹¹⁶ Kendall, A. *Elizabeth I*, 45.

¹¹⁷ Weatherla, M. *Elizabeth: Queen of Tudor England*, 82.

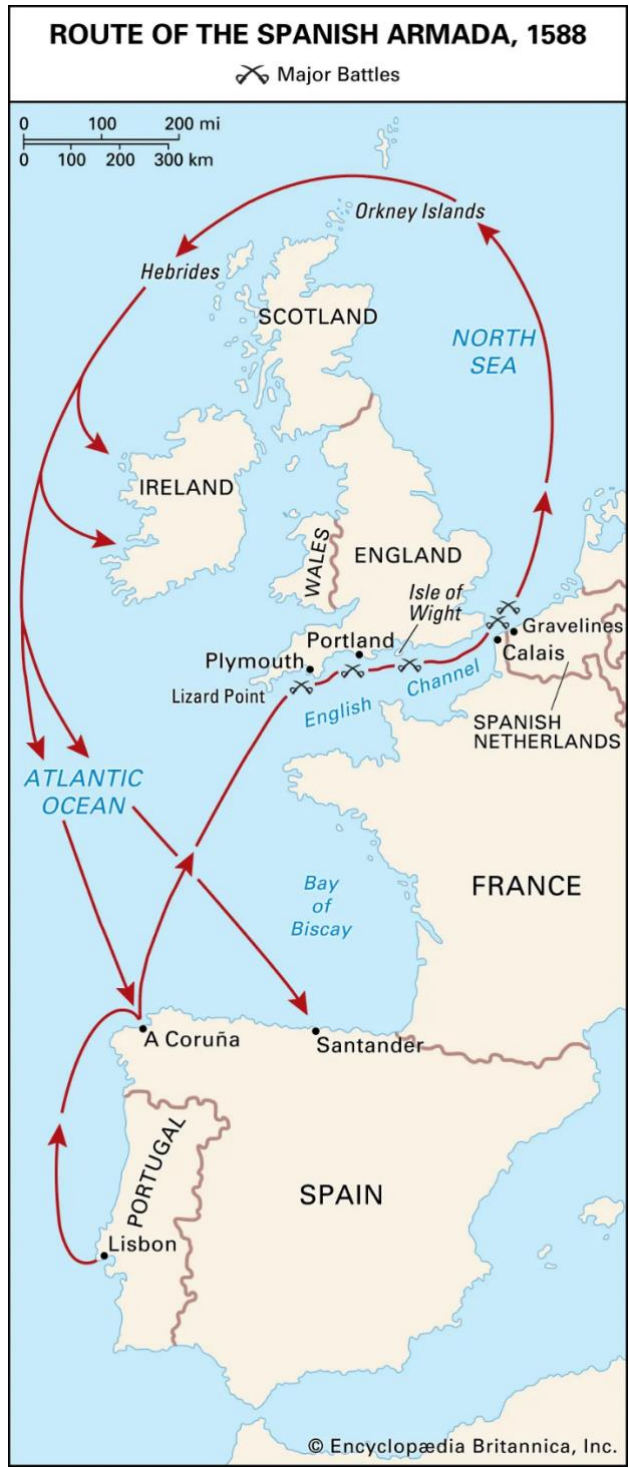
pobjeda donijela joj je veliku slavu u Engleskoj, ali i u inozemstvu.¹¹⁸ Do kraja njene vladavine, pobjeda protiv Španjolske armade utjecala je na njene prikaze u poeziji i na slikama.¹¹⁹

Slika 16. Nepoznati slikar, *Portret kraljice Elizabete I., Portret Armade*, 1588. godina

¹¹⁸ *Isto*, 83-85.

¹¹⁹ Doran, S. *Queen Elizabeth I*, 122.

Slika 17. Ruta Španjolske armade 1588. godine

5.7. Pobuna u Irskoj

Od 1560-ih godina engleska vladavina postala je sve više vojnog karaktera i namjere, a to je dovelo do novih pokušaja proširenja i provođenja kontrole. Regionalna vijeća bila su osnovana za Munster i Connacht, a kada bi došlo do pobuna, Englezi su se koristili rutinskom uporabom sile. Engleska vlast proširila se i na rubna područja, kao što su Monaghan, Sligo te Fermanagh. Ovo okruženje nije bilo pogodno širenju protestantizma. Katoličanstvo je bilo ukorijenjeno u Irskoj i Kontra-Reformacijski pokret je još više izrazio razlike između katolika i protestanata, te razlike ubrzo prerastaju u mržnju prema Englezima koji su sve više viđeni kao osvajači i okupatori. „Novi Englezi“, protestanti, uživali su u povlasticama i mogućnostima napretka, katolički „Stari Englezi“ su bili šikanirani i onemogućavao im se napredak, dok je keltsko irsko stanovništvo bilo ugnjetavano i zanemareno. Elizabeta nije davala nikakvu pozornost Irskoj te je tamo dopušteno loše vladanje koje ona nikad ne bi dopustila u Engleskoj. Protestantska crkva u Irskoj nije bila uspješna u preobraćenju populacije te je protestantski kler u Irskoj bio nekvalificiran za službu. Otpor Kelta u Irskoj 80-ih godina 16. stoljeća doveo je do Desmondove pobune, a 1594. godine je kulminirao u vješto vođenom ustanku grofa od Tyronea, Hugh O'Neill. On je uspio sastaviti vojsku od 10 000 te je uspio proširiti pobunu od sjevera sve do Munstera. O'Neill je nastojao dobiti potporu „Starih Engleza“. Njegova vojska bila je naoružana modernim vatrenim oružjem te su bili jednako dobro naoružani kao i Englezi. Za ratovanje izabrao je šumovit i močvarni teren Ulstera, koji je odlično odgovarao gerilskom načinu ratovanja i zasjedama. O'Neill je 1595. godine iz zasjede napao englesku vojsku, a tri godine kasnije porazio ih je kod Yellow Forda. Grof Essex 1599. godine nije uspio poraziti O'Neill, što je bila velika sramota i gubitak za Englesku. Engleska je 1600. godine poslala u Irsku novog kraljevskog namjesnika, Charlesa, lorda Mountjoya. Mountjoy krenuo je u pohode zimi kako bi omeo O'Neillov logistički sistem. Mountjoy je također bio neuspješan, izgubio je protiv O'Neill u bitci kod Moyry Passa. Ircima je Filip II., kralj Španjolske, poslao 3 500 trupa u Kinsale. O'Neill krenuo je u noćni marš da dočeka Mountjoya nespremno, međutim marš je loše odrađen te je O'Neill izgubio taktičku inicijativu. Engleska konjica protjerala je irsku konjicu s bojnog polja, što je ostavilo pješake ranjivima te su se oni počeli povlačiti, a oni koji nisu uspjeli pobjeći bili su poraženi. Irci su izgubili 1200 vojnika te je stao njihov pobjednički niz. O'Neill se predao 1603. godine. Irska je osvojena 1603. godine i po prvi put je čitav otok pod kontrolom Engleske.¹²⁰

¹²⁰ Black, Jeremy. *A history of the British Isles*. New York: St. Martin's Press, 1996., 111-113.

5.8. Puritanci

Puritanci su bili najopasniji protivnici Engleskoj crkvi, jer je bilo mnogo bogatih i moćnih članova među njima. Njihovo protivljenje anglikancima prvenstveno je bilo teološke prirode, dok su katolici htjeli povratak Pape kao poglavara engleske Crkve.¹²¹ U Engleskoj se počelo povećavati neslaganje između protestanata, koji su htjeli konzervativnu Anglikansku crkvu, i puritanca, koji su se zalagali za više reformi.¹²² Elizabeta nije vjerovala puritancima, kao ni rimokatolicima.¹²³ Elizabeta je smatrala da su puritanci još veća opasnost od katolika. Neki od njezinih bliskih ljudi, Robert Dudley, Sir Francis Walsingham i William Cecil, bili su strogi zagovaratelji puritanizma. Elizabeta se često s članovima Parlamenta borila za vlast, pogotovo s puritancima. Oni su htjeli pravo donošenja novih zakona i nametanja poreza. Predlagali su zakone, kojima bi hereze, preljubi i bogohuljenje postali kaznena djela. Predstavili su i nove zakone kojima bi zabranili kazališta, sportske događaje i bilo kakve tad popularne zabave. Oni su smatrali da takve zabave okreću ljude dalje od crkve. Elizabeta je odbila odobriti ove zakone. Kako je od Parlamenta trebala odobrenje za nove prihode koje je tražila, morala im je nevoljko dati više moći. To se može vidjeti u njenom popuštanju na njihove zahtjeve da se pogubi njena rođakinja Marija, kraljica Škotske.¹²⁴

¹²¹ Kendall, A. *Elizabeth I*, 50.

¹²² Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 80.

¹²³ Kendall, A. *Elizabeth I*, 54.

¹²⁴ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 80-81.

5.9. Ekonomska kriza

Sredinom 1590-ih došlo je do niza ekonomskih kriza. Obilne ljetne kiše uništile su većinu usjeva, što je povećalo cijene hrane i izazvalo glad. Porasla je stopa nezaposlenosti nakon povratka veterana iz Francuske i Nizozemske. Riznica je bila pod velikim pritiskom zbog ratova i obrane protiv Španjolaca. Gusarenje Francisa Drakea nije uspjelo pokriti velike troškove koji su nastali. Elizabeta je bila primorana prodati neke od svojih zemljišta i nakit kako bi podmirila troškove. Problem je bio i nahraniti gladno stanovništvo. U vrijeme Henrika VIII., samostani, koji su tad bili utočište za siromašne, su ukinuti i njihova zemljišta su konfiscirana. To je otežalo pronalazak rješenja za zbrinjavanje siromašnog stanovništva. U vrijeme ove ekonomske krize broj prosjaka i sitnih kriminalaca drastično se povećao. Elizabeta je pokušala riješiti ovaj problem nizom zakona, poznatijih kao Zakoni o siromašnima, kojima se od lokalnih zajednica zahtijevalo da podignu poreze da naprave skladišta i skloništa.¹²⁵

¹²⁵ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 82.

5.10. Uspon i pad grofa od Essexa

Robert Devereux, grof od Essexa, bio je sin Elizabetine rođakinje Lettice Knollys. Njegov legalni skrbnik bio je William Cecil. Njegova majka kasnije se vjenčala za Roberta Dudleya, koji mu je postao očuh. Essex je služio pod Dudleyem u Nizozemskoj, a kad se Dudley umirovio, njega je imenovao nadzornikom konja. Essex je svoju karijeru započeo kao dvorjanin 1587. godine, sa samo dvadeset godina.¹²⁶ Essex je ubrzo postao jedan od najbližih Elizabetinih ljudi, no on je težio višem položaju, htio je postati jedan od glavnih ljudi vlade. On je Roberta Cecila, sina Williama Cecila, koji je tad bio državni sekretar, i Sir Fracisa Drakea gledao kao svoje protivnike.¹²⁷ Iako je bio miljenik kraljice, često joj je proturječio, tako je protivno njenim željama sudjelovao u engleskoj operaciji protiv Lisabona 1589. godine te se potajno vjenčao s Frances Walsingham, udovicom pjesnika Sir Philipa Sydneya.¹²⁸

U Francuskoj je 1591. godine izbio građanski rat. Essex je tražio od Elizabete da ga postavi na čelo vojnika koji su poslani da pomognu kralju, protestantu, Henriku IV., da sačuva svoju moć. Umjesto da vodi svoje vojnike, svoje vrijeme je provodio uživajući u ruralnoj Francuskoj i francuskom dvoru, a kad je sudjelovao u borbi, izgubio je. Elizabeta je tad zatražila da se vrati natrag u Englesku. Essex nije odmah poslušao kraljicu, vratio se onda kad je izgubio dosta svojih vojnika koji su dezertirali ili se razboljeli, a i on sam se razbolio. Elizabeta mu je opet oprostila i ponovno mu dozvolila da se vrati u Englesku i predvodi novu četvu vojnika. Rat u Francuskoj je sljedeće godine završio, kad se Henrik IV. preobratio na katoličanstvo. Elizabeta je krivila Essexa jer nije spriječio kraljevo preobraćenje. Ipak, nakon svih tih nesuglasica, Elizabeta ga je imenovala kraljevskim savjetnikom.¹²⁹

Nakon završetka građanskog rata u Francuskoj, Engleska je sudjelovala u ratu protiv Španjolske, 1596. godine. Francuski je kralj imao mirovne pregovore sa Španjolskom, Elizabeta se htjela tome priključiti i konačno završiti konstantne sukobe s Filipom II., no Essex, Raleigh i nekolicina ostalih su imali druge planove. Oni su htjeli nastaviti ratovati, sve dok ne poraze španjolskog kralja. Essex je htio predvoditi napad na Španjolsku u Cadizu, no Elizabeta je bila neodlučna, ipak je to bio skupi poduhvat. Essex ju je na kraju uspio uvjeriti u to da će plijen uzet od Španjolaca biti isplativ. Cadiz je brzo zauzet te se to isprva činilo kao veliki

¹²⁶ *Isto*, 84.

¹²⁷ *Isto*, 85.

¹²⁸ Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. "Robert Devereux, 2nd earl of Essex". *Encyclopedia Britannica*, 21. veljače 2023. <https://www.britannica.com/biography/Robert-Devereux-2nd-earl-of-Essex>. (Pristupljeno 31. kolovoza 2023.)

¹²⁹ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 85-86.

uspjeh, no po povratku u Englesku, Essex je dočekaio bijes kraljice. Napad na Cadiz nije bio ni blizu isplativ kao što se očekivalo te je to ujedno bila i jedna pljačka u tom pohodu. Plijen koji je osvojen je većinom bio podijeljen među posadom, a manji dio je išao u kraljevsku riznicu.¹³⁰

Do većeg sukoba između Elizabete i Essexa došlo je u srpnju 1598. godine, kad je tijekom žustre rasprave Essex okrenuo leđa Elizabeti, što je bila velika uvreda. Essex je u bijesu dohvatio svoj mač te ga je morao obuzdati drugi prisutni kraljičin savjetnik. Nakon ovog, do njihovog primirja došlo je nekoliko mjeseci kasnije. Essex je, kako bi ponovno dobio povjerenje kraljice, od nje tražio da ga imenuje lordom poručnikom u Irskoj. Elizabeta je na to pristala te ga poslala s velikom vojskom od 17 000 vojnika, da porazi Hughu O'Neillu, buntovnog irskog vođu klana, koji je pobijedio engleske snage kod Yellow Forda. Essex je ponovno razbjescio Elizabetu. U Irskoj nije ništa postigao, nije uspio izvući O'Neillu u otvorenu borbu. Umjesto toga pregovarao je s njim o primirju.¹³¹ Elizabeta nije htjela primirje te je poručila Essexu da treba poraziti O'Neillu i ugušiti pobunu u Irskoj. Essex je smatrao da je učinio sve što je mogao te se vratio u Englesku. Optužen je za neposlušnost prema kraljici, napuštanje komande, djelovanje u suprotnosti sa zapovijedima i za nenajavljeno ulaženje u kraljičine privatne odaje. Vijeće je predložilo njegovo uhićenje. Elizabeta ga nije htjela zatvoriti u Londonski toranj, ali je bio u kućnom pritvoru tijekom istrage. Essex je stekao veliku popularnost u narodu te je narod smatrao da je nepravedno optužen. Essex je postao toliko očajan da je tražio pomoć od Jakova VI., kralja Škotske, da mu pomogne podignuti pobunu protiv Elizabete, no on je to odbio. Essex je pokušao s pobunjenicima u Irskoj organizirati državni udar, no i tu je bio odbijen. Po svom puštanju na slobodu, Essex je izjavio da će se povući i živjeti mirnim seoskim životom. Međutim, 1601. godine Essex kreće u posljednji očajnički pokušaj očuvanja svoje moći. Preko svojih ljudi proširio je glasinu da se sprema katolički ustanak u Engleskoj i planirao je oteti kraljicu pod izgovorom njene zaštite, ali u stvarnosti da može vladati u njeno ime. Unatoč tome Elizabetini savjetnici su bili svjesni Essexovog plana i bili su spremni na njegov pokušaj uzurpacije. Essex je uhićen i osuđen za veleizdaju s planom otmice i ubojstvom kraljice. Osuđen je na smrt i smaknut odrublivanjem glave. Elizabeta je osobno potpisala Essexovu presudu, ali je potom upala u depresiju i do svoje smrti nije davala veliko povjerenje svojim savjetnicima.¹³²

¹³⁰ *Isto*, 86.

¹³¹ Doran, S. *Queen Elizabeth I*, 132-133.

¹³² Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 88-90.

Slika 18. Marcus The Younger Gheeraerts, *Robert Devereux, 2. grof Essex*, između 1596. i 1598. godine

5.11. Zadnje godine života i smrt

Elizabetinsko doba dolazilo je kraju.¹³³ Na Elizabeti su se počele vidjeti njene godine, koje je pokušavala skriti s velikom količinom šminke. Na lice je nanosila šminku napravljenu od bjelanjaka, smrvljenih ljuska jaja te sjemenka maka, kako bi izgledala mlađe.¹³⁴

Mnogi od njezinih dvorjana su osjećali da se bliži kraju svog života. Iako još nije imenovala svog nasljednika, pretpostavljalo se da će to biti njen nećak, sin Marije, kraljice Škotske, Jakov VI., kralj Škotske.¹³⁵ Elizabeta je 1601. godine po zadnji put sazvala novo zasjedanje Parlamenta, na kojem se raspravljalo o dodijeljenim licencama koje su nositeljima dale pravo na obavljanje određenih poslova za proizvodnju, uvoz i izvoz određenih proizvoda. Mnogi članovi Parlamenta su htjeli da se ovo ukine, jer je ovo dovodilo do monopolizacije, povećanih cijena i korupcije. Elizabeta je i dalje imala pravo na dodjelu licenci, no pristala je na to da povuče neke od licenci koje je dodijelila te je sad bila puno stroža oko dodjele.¹³⁶ Elizabeta je zatvorila sazivanje Parlamenta s govorom, koji je kasnije poznat kao „Zlatni Govor“, u kojem je sažela svoju vladavinu te je podsjetila Parlament na njezinu ljubav prema njezinom narodu i državi.¹³⁷

Elizabeta je pripremala Jakova VI. za englesko prijestolje. Nikad ga zapravo nije imenovala svojim nasljednikom, no tretirala ga je kao da je. Zvala je sebe njegovom sestrom i majkom te mu je redovito slala pisma u kojima ga je savjetovala o vladanju.¹³⁸

Bližio se kraj Elizabetine vladavine. Ona je 1602. godine napunila šezdeset devet godina. Engleskom je, kao monarh, vladala dugih četrdeset pet godina.¹³⁹ U veljači 1603. godine, preminula je njena rođakinja, Katarina Carey, grofica Nottinghama. Ubrzo se i Elizabeta razboljela, imala je problema s grlom i izgubila je moć govora, moguće da je to bio uzrok infekcije streptokoka ili rezultat moždanog udara. Elizabeta je 24. ožujka, u tri sata ujutro, preminula, u posljednjim trenucima uz nju je bio nadbiskup Whitgift.¹⁴⁰

¹³³ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 89.

¹³⁴ Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 91.

¹³⁵ *Isto*, 92.

¹³⁶ *Isto*, 94.

¹³⁷ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 90.

¹³⁸ Hulse, C. *Elizabeth I: ruler and legend*, 122.

¹³⁹ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 92.

¹⁴⁰ Doran, S. *Queen Elizabeth I*, 135-136.

Robert Cecil je odmah poslao proklamaciju u kojoj navodi da je kraljica umrla i da će je naslijediti Jakov VI. Stuart. Novi kralj će nositi titulu Jakov I., kralj Engleske. Kraljevski vijećnici ušli su u Londonski toranj pod autoritetom novog kralja Engleske te su vodili pripreme za njegov dolazak. Organizirali su i sprovod kraljice Elizabete I. Sprovod je održan 28. travnja 1603. godine. Tisuće ožalošćenih došli su do Wesminsterske opatije, u kojoj je Elizabeta pokopana.¹⁴¹ Elizabeta je pokopana u sjevernom krilu kapele Henrika VIII., pokraj svoje polusestre Marije.¹⁴²

Engleska je tijekom vladavine Elizabete I. doživjela značajan ekonomski procvat. Naglasak je bio na ubrzanju proizvodnje vune i tekstila, jačanju vanjske trgovine i pomorstva. Engleska je i aktivno tražila nove trgovačke puteve do Indije. Elizabetinsko doba označilo je vrhunac engleske renesanse.¹⁴³

Slika 19. Barthel The Younger Bruyn, Alegorijska slika kraljice Elizabete I. s figurama koje simboliziraju Oca Vremena i Smrt, 1610. godina

¹⁴¹ Weatherly, M. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*, 95.

¹⁴² Price-Groff, C. *Queen Elizabeth I*, 96.

¹⁴³ „Elizabeta I.“ *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, 2021.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=17732> (Pristupljeno 31. kolovoza 2023.)

Slika 20. Paul Delaroche, *Smrt kraljice Elizabete I., kraljice Engleske*, 1828. godina

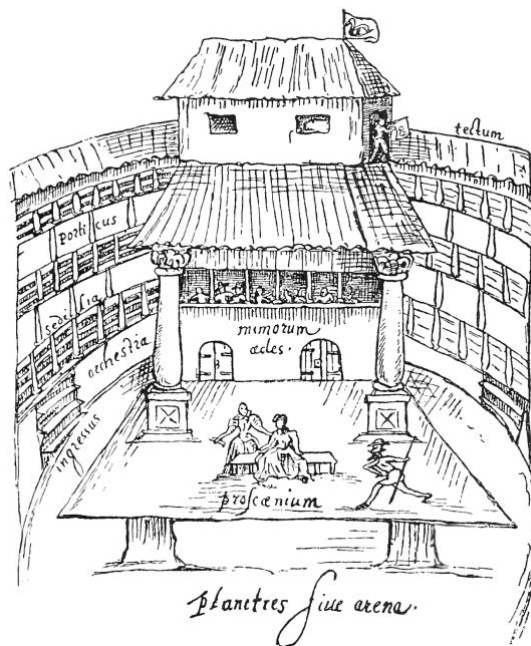
6. Umjetnost u elizabetinskom dobu

Vladavina Elizabete I. često se naziva i engleskom renesansom zbog njezina poticanja inovativnih umjetničkih postignuća tog vremena. Elizabeta je kao ljubiteljica umjetnosti, posebice glazbe i kazališta, postala pokroviteljica mnogih engleskih pisaca te umjetnika. Među njima je najpoznatiji bio William Shakespeare. Elizabetino doba bilo je obilježeno i značajnim napretkom u glazbi, uključujući skladbe za anglikansku crkvu, koje su stvorili William Byrd i Thomas Tallis. U ovom je razdoblju došlo i do arhitektonskih inovacija, osobito u izgradnji, velikih, razmetljivih kuća, takozvanih „kuća čuda“. Te kuće sagradili su novi plemići, a najpoznatiji primjer ovih kuća osmislio je Robert Smythson. Umjetnici su tijekom Elizabetine vladavine imali političku ulogu, trebali su slaviti kraljicu i njenu vlast, a ako bi u tome bili neuspješni moglo je doći do ozbiljnih posljedica. Umjetnici su svojim radom pridonijeli „Kultu Gloriane“, kultu ličnosti koji je kraljica Elizabeta izgradila oko sebe, koristeći simbolične reference na Djevicu Mariju i katoličke običaje. Službena propaganda Elizabetu je predstavljala kao božanski pomazanu zaštitnicu Engleske. Njezina se prisutnost među njenim podanicima širila putem minijaturnih portreta.¹⁴⁴

¹⁴⁴ Kulik, R. M.. "Elizabethan Age". *Encyclopedia Britannica*, 23. lipnja 2023.
<https://www.britannica.com/topic/Elizabethan-Age> (Pristupljeno 31. kolovoza 2023.)

7. Elizabetinsko kazalište

Elizabetinsko kazalište ili još nazivano englesko renesansno kazalište, ostavilo je neizbrisiv trag na kulturu Engleske. U ovo vrijeme nastupali su prvi profesionalni glumci, koji su išli u društinama na turneje, izvedeći drame praznog stiha, koje su često bile humoristične i nevezane uz religijske teme. Prvo stalno kazalište izgrađeno je u Londonu 1576., a potaklo je izgradnju i drugih kazališta, te je time drama za zabavu sad postala industrija u procvatu. U kazalištima su svakodnevno prikazivane predstave te je to omogućilo razvoj stalnih glumačkih družina. Najistaknutiji dramatičar ovog vremena bio je William Shakespeare, čija su djela obuhvaćala širok spektar tema, poput povijesti, osvete, romanse, komedije i tragedije. U elizabetinskom dobu došlo je do procvata umjetnosti, a umjetnosti performansa su ostavile poseban trag na ovo razdoblje. Kraljica Elizabeta I. bila je ljubiteljica predstava, spektakla i performansa te je aktivno sponzorirala umjetnike i dramaturge. Pažljivo je upravljala svojom personom Kraljice Djevice, posvećene svojoj zemlji. Kazalište je bilo sredstvo kojim je projicirala vlastitu slavu i slavu dinastije Tudor.¹⁴⁵

Slika 21. Aernout van Buchel, *Elizabetinska pozornica, The Swan teatar*, 1596. godina

¹⁴⁵Cartwright, Mike. „Elizabethan theatre“. *World History Encyclopedia*, 12. lipnja 2020. https://www.worldhistory.org/Elizabethan_Theatre/ (Pristupljeno 31. kolovoza 2023.)

8. Obrazovanje u elizabetinskom dobu

U Elizabetinskoj Engleskoj se, osim tradicionalne opcije privatne nastave, nudilo i formalno obrazovanje za sve one koji su mogli priuštiti plaćanje školarine u pripremnim školama, gimnazijama i sveučilištima. Nije bilo obaveznog nacionalnog sustava obrazovanja, ni fiksnog plana i programa nastave. Obrazovanje se smatralo privilegijem te je ono služilo u pripremi djece za zanimanje koje će obavljati kao odrasli. Studiranje iz čiste želje za stjecanjem znanja bilo je rezervirano samo za svećenstvo i imućne pojedince. Jako mali broj ženske djece imao je priliku školovati se, za razliku od muške djece. Sveučilištima su uglavnom dominirali muškarci. Iako su se mogućnosti obrazovanja proširile, razina obrazovanja i dalje je ovisila o spolu i društvenom položaju. Unatoč tome, u drugoj polovici 16. stoljeća stopa pismenosti znatno se poboljšala.¹⁴⁶

Pripremnne škole su bile za malu djecu i tamo se nudilo osnovno obrazovanje koje je bilo usmjereno na abecedu, čitanje te jednostavnu aritmetiku. Dječaci koji su napredovali u pripreмној školi te čiji roditelji su imali potrebna novčana sredstva, mogli su nastaviti obrazovanje u gimnaziji. U gimnazijama su učili latinski jezik, rjeđe hebrejski i grčki. Popularno štivo za čitanje bila je Biblija te djela grčke i rimske književnosti. Tijekom Elizabetine vladavine sveučilišta su ponovno postala popularna, zahvaljujući plemićima koji su slali svoje sinove na školovanje kako bi stekli šire svjetovno obrazovanje. Obrazovanje na ovoj razini smatrano je sredstvom za buduću karijeru, a ne isključivo potragom za znanjem zbog samog znanja. Žene su i dalje bile isključene iz ove prilike za obrazovanje.¹⁴⁷

¹⁴⁶ Cartwright, Mike. „Education in Elizabethan era“. *World History Encyclopedia*, 5. travnja 2020. <https://www.worldhistory.org/article/1583/education-in-the-elizabethan-era/> (Pristupljeno 31. kolovoza 2023.)

¹⁴⁷ Isto.

9. Zaključak

Kraljica Elizabeta I. ostavila je velik trag u engleskoj, ali i svjetskoj povijesti. Na engleskom prijestolju se održala četrdeset pet godina. To razdoblje se naziva i „Elizabetinsko doba“ ili „Zlatno doba“ Engleske. Od samog početka pa sve do kraja, njen život je bio ispunjen brojnim izazovima; gubitkom majke, zatočeništvom, brojnim urotama te vjerskim previranjima. Oblikovala je sudbinu Engleske svojom odlučnošću, sposobnošću i političkom lukavošću. Elizabeta je osnivanjem Anglikanske crkve uspjela smiriti religijske sukobe u Engleskoj te je time doprinijela unutarnjoj stabilnosti. Kroz svoju vladavinu susrela se sa brojnim izazovima i teškim trenucima. Kraljica se u ključna vremena znala okružiti sposobnim ljudima čije su kvalitete učvrstile njenu vlast i povećale moć Engleske. Elizabeta je vladala nad vremenom velike kulturne inovacije i dostignuća te je sama bila pokrovitelj brojnih umjetnika i dramaturga koju su ostavili ogroman doprinos engleskoj kulturi. S većom dostupnosti obrazovanja stopa pismenosti se povećala što je dugoročno znatno doprinijelo razvoju Engleske. Svojim predanim i neprestanim radom Elizabeta je osigurala položaj svoje zemlje kao velike sile i bitnog igrača na europskoj političkoj sceni. Njen put od neželjene kćeri svoga nasljedstvom opsjednutog oca i najmanje vjerojatnog nasljednika engleske krune do same definicije veličanstvenog vladara moćne države je fascinantna i nadasve inspirativna do današnjeg dana.

10. Sažetak

Elizabeta I., kraljica Engleske, vladala je od 1558. godine do 1603. godine. Elizabeta je kćer kralja Henrika VIII. i njegove druge supruge Ane Boleyn. Kao dijete od nepune tri godine ostala je bez majke, koju je njen otac dao pogubiti. Na vlast je došla nakon smrti svoje sestre Marije I. Tudor, koja je bila katolkinja i starija kćer Henrika VIII., koju je dobio u prvom braku, s Katarinom Aragonskom. Elizabeta je s njom uvijek bila u napetim odnosima jer je Marija zahtijevala njeno preobraćenje na katoličanstvo. Marija je skoro godinu dana držala Elizabetu u zatočeništvu zbog sumnje o njezinom sudjelovanju u uroti protiv nje. Elizabeta je došla na englesko prijestolje nakon Marijine smrti 1558. godine. Dolaskom na prijestolje, ponovno je uspostavila Anglikansku crkvu. Čim je došla na prijestolje dobila je velik broj bračnih ponuda. Vješto je manipulirala svojim proscima, u korist napretka vanjske politike, no na kraju ih je sve odbila. Potpomagala je protestante u Francuskoj i Nizozemskoj. Njen veliki rival bila je njena rođakinja Marija, kraljica Škotske, koja je također polagala pravo na englesko prijestolje. Marija je, na kraju, zbog sudjelovanja u raznim urotama protiv Elizabete, pogubljena. Odnosi između Engleske i Španjolske su se sve više pogoršavali, posebno nakon pogubljenja Marije, potpomaganja protestantima u Nizozemskoj te pljačkanja španjolskih brodova. Filip II. je 1588. godine poslao Nepobjedivu armadu da napadne Englesku, no engleska mornarica je porazila Armadu te se time uvrstila među velesile.

11. Summary

Elizabeth I, Queen of England, ruled from 1558 to 1603. Elizabeth was the daughter of King Henry VIII and his second wife, Anne Boleyn. She became queen after the death of her sister Mary I Tudor, who was a Catholic and the older daughter of Henry VIII from his first marriage to Catherine of Aragon. Elizabeth had a troubled relationship with Mary as Mary insisted on her conversion to Catholicism. Mary even imprisoned Elizabeth for almost a year on suspicion of her involvement in a plot against her. Elizabeth ascended to the English throne upon Mary's death in 1558. Upon her accession, she re-established the Anglican Church. Upon coming to the throne, Elizabeth received numerous marriage proposals. She skillfully manipulated her suitors for the advancement of her foreign policy but eventually declined all of them. She supported Protestants in France and in the Netherlands. Her major rival was her cousin Mary, Queen of Scots, who also held claim to the English throne. Mary was eventually executed due to her involvement in various plots against Elizabeth. Relations between England and Spain deteriorated, especially after the execution of Mary, Elizabeth's support for the Dutch Protestants and the plundering of Spanish ships. In 1588, Philip II sent the Spanish Armada to attack England, but the English navy defeated the Armada, establishing England as a major power.

12. Popis literature

1. Abbott, Jacob. *History of Queen Elizabeth*. New York: Harper & Brothers, 1877.
2. Alexander, Henry. Gavin. *Religion in England 1558-1662*. London: University of London Press Ltd, 1968.
3. Banerjee, Hari. Nath. *Queen Elizabeth I : her virginity and marriage baits*. West Bengal, India: Palalik, 2004.
4. Benger, Ogilvy, Elizabeth. *Memoirs of the Life of Anne Boleyn, Queen of Henry VIII*. Philadelphia : A. Hart, late Carey and Hart, 1850.
5. Black, Jeremy. *A history of the British Isles*. New York: St. Martin's Press, 1996.
6. Constantino, Maria. *The Kings and Queens of England and Scotland*. Bideford, Devon : Kerswell Books, 2010.
7. Creighton, Mandell. *Queen Elizabeth*. London, New York, Bombay: Longmans, Green and co., 1899.
8. Crofton, Ian. *The Kings and Queens of England*. London: Quericus, 2006.
9. Doran, Susan. *Queen Elizabeth I*. New York: New York University Press, 2003.
10. Dwyer, Frank. *Henry VIII*. New York: Chelsea House, 1988.
11. Hall, Edward. *Henry VIII, VI: The Lives Of Kings*. London : T.C. & E.C. Jack, 1904.
12. Hulse, Clark. *Elizabeth I: ruler and legend*. Urbana; Chichago: University of Illinois press, 2003.
13. Ives, Eric. William. *The life and the death of Anne Boleyn: „The most happy“*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd., 2004.
14. Ives, Eric. William. *Henry VIII*. Oxford ; New York : Oxford University Press, 2007.
15. Loach, Jennifer. *Edward I*. New Haven : Yale University Press, 2002.
16. Patrick Fraser Tytler, *Life of King Henry the Eighth*. Edinburgh: Oliver & Boyd, 1837.
17. Price-Groff, Claire. *Queen Elizabeth I*. San Diego, CA: Lucent Books, 2001.

18. Ridley, Godwin. Jasper. *Elizabeth I: The Shrewdness of Virtue*. New York: Viking Penguin Inc., 1988.
19. Simpson, William. *The Reign of Elizabeth*. Oxford: Heinemann, 2001.
20. Starkey, David. *Six Wives: the queens of Henry*. London: Vintage, 2004.
21. Thomas, Jane. Resh. *Behind the Mask: The life of Queen Elizabeth I*. New York: Clarion Books, 1998.
22. Weatherly, Myra. *Elizabeth I: Queen of Tudor England*. Minneapolis, Minn. : Compass Point Books, 2006.
23. Williams, Brian. *The life and world of Henry VIII*. Oxford: Heinemann Library, 2002.

15. Mrežni izvori

1. Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. "Anne Boleyn". *Encyclopedia Britannica*, 26. lipnja 2023. <https://www.britannica.com/biography/Anne-Boleyn>.
2. Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. "House of Tudor." *Encyclopedia Britannica*, 28. travnja 2023. <https://www.britannica.com/topic/House-of-Tudor>.
3. Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. "Robert Devereux, 2nd earl of Essex". *Encyclopedia Britannica*, 21. veljače 2023. <https://www.britannica.com/biography/Robert-Devereux-2nd-earl-of-Essex>.
4. Cartwright, Mike. „Education in Elizabethan era“. *World History Encyclopedia*, 5. travnja 2020. <https://www.worldhistory.org/article/1583/education-in-the-elizabethan-era/>
5. Cartwright, Mike. „Elizabethan theatre“. *World History Encyclopedia*, 12. lipnja 2020. https://www.worldhistory.org/Elizabethan_Theatre/
6. Cartwright, Mark. „Elizabeth I of England“. *World History Encyclopedia*, 8. kolovoza 2020. https://www.worldhistory.org/Elizabeth_I_of_England/
7. Cartwright, Mark. „Henry VIII of England“. *World History Encyclopedia*, 9. travnja 2020. https://www.worldhistory.org/Henry_VIII_of_England/
8. Cunningham, Dr. Sean. „How to kill a queen? Preparing for the execution of Anne Boleyn in May 1536“. *The National Archives*, 25. studenog 2020. <https://blog.nationalarchives.gov.uk/how-to-kill-a-queen-preparing-for-the-execution-of-anne-boleyn-in-may-1536/>
9. „Elizabeta I.“ *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=17732>
10. Elton, G. R. i Morrill, John. S. "Henry VIII." *Encyclopedia Britannica*, 30. lipnja 2023. <https://www.britannica.com/biography/Henry-VIII-king-of-England>.
11. Fraser, A.. "Mary". *Encyclopedia Britannica*, 4. veljače 2023. <https://www.britannica.com/biography/Mary-queen-of-Scotland>.

12. Greenblatt, Stephen. J. i Morrill, John S.. "Elizabeth I". *Encyclopedia Britannica*, 2. lipnja 2023. <https://www.britannica.com/biography/Elizabeth-I>.
13. „King Henry VII“ *Royal Museums Greenwich*,
<https://www.rmg.co.uk/stories/topics/henry-vii-where-was-he-born-how-did-he-die>
14. Kulik, R. M. "Elizabethan Age". *Encyclopedia Britannica*, 23. lipnja 2023.
<https://www.britannica.com/topic/Elizabethan-Age>.
15. Morrill, J. S. i Elton, Geoffrey. R. "Henry VIII". *Encyclopedia Britannica*, 1. rujna 2023.
<https://www.britannica.com/biography/Henry-VIII-king-of-England>.
16. Morrill, J. S. "Edward VI". *Encyclopedia Britannica*, 2. srpnja 2023.
<https://www.britannica.com/biography/Edward-VI>.
17. Simons, E. Norman. "Mary I." *Encyclopedia Britannica*, 17. svibnja 2023.
<https://www.britannica.com/biography/Mary-I>.
18. „Tudor“. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=62624>

15. Popis slikovnih priloga

Slika 1. <https://www.britroyals.com/tudortree.asp> (Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 2.

https://hr.wikipedia.org/wiki/Dinastija_Tudor#/media/Datoteka:Tudor_Rose_royally_crowne_d.svg (Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 3. https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/h/holbein/hans_y/1535h/06henry8.html

(Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 4. https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/m/master/yunk_en/boleyn.html

(Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 5. https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/m/master/yunk_en/c_queen.html

(Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 6. https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/m/master/yunk_en/c_parr.html

(Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 7.

https://en.wikipedia.org/wiki/Thomas_Seymour,_1st_Baron_Seymour_of_Sudeley#/media/File:Thomas_Seymour_Denizot.jpg (Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 8. <https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/s/scrots/edward6.html> (Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 9. <https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/m/mor/3marytud.html> (Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 10. https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Elizabeth_I,_Procession_Portrait.jpg

(Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 11. <https://internetshakespeare.uvic.ca/Library/SLT/history/elizabeth/government.html>

(Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 12. https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1868-0328-666 (Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 13. <https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/a/anguisso/sofonisb/index.html>

(Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 14. https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/m/meulen_s/dudley.html (Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 15. [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fran%C3%A7ois_Clouet_-_Mary,_Queen_of_Scots_\(1542-87\)_-_Google_Art_Project.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fran%C3%A7ois_Clouet_-_Mary,_Queen_of_Scots_(1542-87)_-_Google_Art_Project.jpg) (Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 16. [https://en.wikipedia.org/wiki/File:Elizabeth_I_\(Armada_Portrait\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/File:Elizabeth_I_(Armada_Portrait).jpg) (Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 17. <https://www.britannica.com/topic/Armada-Spanish-naval-fleet> (Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 18. <https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/g/gheeraer/devereu1.html> (Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 19. <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Elizabeth-I-Allegorical-Po.jpg>
(Pristupljeno 7. rujna 2023.)

Slika 20. <https://www.worldhistory.org/image/12362/elizabethan-stage-the-swan-theatre/>
(Pristupljeno 7. rujna 2023.)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja IVANA BEGONJA, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce POVIJESTI I POVIJESTI UMJETNOSTI, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 22. RUJNA 2023

Potpis

Ivana Begonja

Izjava o pohrani završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada (podcrtajte odgovarajuće) u Digitalni repozitorij Filozofskog fakulteta u Splitu

Student/ica: IVANA BEGONJA

Naslov rada: ELIZABETA I.

Znanstveno područje: HUMANISTIČKE ZNANOSTI

Znanstveno polje: POVIJEST

Vrsta rada: ZAVRŠNI RAD

Mentor/ica rada:

PROF. DR. SC. JOSIP URANDEČIĆ

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Komentor/ica rada:

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

IZV. PROF. DR. SC. MARKO RIMAC

DOC. DR. SC. NIKŠA VAREŽIĆ

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

a) rad u otvorenom pristupu

b) široj javnosti, ali nakon proteka 6 / 12 / 24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

(zaokružite odgovarajuće)

Split, 22. RUJNA 2023

Potpis studenta/studentice: Ivana Begonja